

AUREL CONTREA

PAGINI BĂNĂȚENE
(interbelice)

(ediție îngrijită de
FLORIN CONTREA)

AUREL CONTREA - CRONICAR AL TIMPULUI SĂU

FLORIN CONTREA

Doctor în filologie

Despre tatăl meu – profesorul, omul se știință, publicistul și, nu în ultimul rând, poetul și traducătorul AUREL CONTREA, păstrez o amintire neștersă. Văd și astăzi chipul unui om de mică statură, cu o privire și o vorbă nespuse de blândă, de o modestie infinită, dusă până aproape de limita umilinței. Copil fiind, am fost surprins de o propoziție – nu-mi aduc aminte despre ce – dar care era surprinzător de expresivă. Am exclamat: „Asta e poezie!” și el mi-a răspuns firesc, calm: „Dar eu sunt poet. Chiar sunt poet!” Nu l-am crezut atunci.

Ajungând student, am găsit în pod un caiet cu multe foi dactilografiate, cu versuri. Știam acum că tata a fost poet, dar, adept fiind al artei moderne, n-am fost prea impresionat citindu-le. Știu totuși, că mi-a plăcut enorm poemul **În piazza Savonarola**. Era teatral, plin de avânt, dar ritmul aducea prea mult a eminescianul **Împărat și proletar**. Erau și multe influențe din Goga.

Au trecut ani. Simțeam tot timpul, în subconștient, că am o misiune. Astăzi m-am decis! E vremea să fac tot ce depinde de mine ca poezia lui minunată să-și reintre în drepturi, să iasă la lumină. Să pătrundă din nou în conștiința și memoria cititorilor, pentru care atât de mult s-a trudit pe vremuri.

Tatăl meu provine dintr-un tărâm ideal: comuna Comloșu Mare. Un loc pe care – fără să știu de ce – l-am vizitat extrem de rar. Un loc cu oameni harnici și gospodari, cu case mari, frumoase. Aici s-a născut în 16 octombrie 1895. De tânăr a rămas orfan, întrucât bunicul meu, SOFRON CONTREA a fost strivit de un tren chiar în gara din satul Pesac,(din apropiere).

În 1906, micul Aurel absolvă școala primară avându-l ca învățător pe Iuliu Vuia, un om cu mari merite culturale, silit mai târziu, de autoritățile ostile, să se mute la Caransebeș.

Norii grei ai războiului începeau să se adune deasupra Europei. Aurel Contrea ajunge elev la Preparandia din Arad. A studiat literatura română și străină, după un manual de poetică și stilistică ce, – în linii mari, – consider că rămâne pe deplin valabil permanent. Tot atunci, se pare, a decis și el să devină poet și luminător al neamului său. Din 15 noiembrie 1916 datează o **Mărturisire**, o rugă închinată Vieții și Dumnezeirii din care citez:

„Rostul meu e ție să mă-nchin, să jertfesc comoară nestimată, (...) rob de patimi, patimilor sfinte, răsărit pornirii tale, **vieață**, piatră scumpă-a scumpului meu neam.”

Dedică apoi un poem profesorului său Ion Sădean, căzut eroic pe front, având titlul **Pro memoria**. Participă la cenaclul arădean **Petru Maior** și publică în revista culturală **Biserica și școala** din 1917 poeziile **Sonet**, **Sursum corda** și **Cătră tinerime**.

Evenimentele se precipită: imperiul se prăbușește, izbucnește revoluția ungară. Aurel Contrea, ajuns student la Facultatea de Filosofie din Budapesta, e silit să se refugieze și să treacă înot râul Tisa împreună cu colegii comloșeni, studenții Gheorghe Lația (medicină) și Gheorghe Andrașiu (istorie – viitor primar al Timișoarei). În cele din urmă, ajunge la Caransebeș și devine profesor suplicant” – desigur, „suplinitor” – cu recomandarea fostului său învățător și mare patriot, Iuliu Vuia.

Pe atunci, Banatul se afla sub administrație sârbească, armatele române comandate de gen. Găvănescu, iar cea franceză, sub conducerea gen. Berthelot, acționând undeva în Transilvania. În acel moment greu pentru bănățeni, poetul Aurel Contrea publica într-o

revistă din Caransebeș (pe care încă nu am identificat-o) imnul închinat **Bănatului**. Cităm câteva versuri semnificative:

Bănatule, tu țara mea frumoasă,
Pierdut în largul zărilor surii,
Tu, leagănul copilăriei mele,
Tu, raiul meu, cu-atâtea bucurii;
Te scoală azi! Fioru-ncremenește
În inima vitejilor pribegi,
Căci patimă renăscătoare crește
Ca să răzbune vremile vitregi.

După eliberarea țării, Aurel Contrea ajunge la Cluj la Facultatea de Științele Naturii, a Universității din oraș. În paralel, traduce libretul operii **Aida**, scris de Antonio Chisalonni, pe muzică de Giuseppe Verdi. După acest text au interpretat soliștii Operei Naționale din Cluj, la premiera din 25 mai 1923. Obține apoi o bursă de studii la Universitatea din Roma, pe care o absolvă în 1923 odată cu doctoratul în științele naturii. Dintr-o scrisoare din 1922, el și-a anunțat familia despre schimbul de teritorii dintre România și Yugoslavia: prima cedează localitățile Mодоș și Pardani și primește în schimb comuna Comloșu Mare și orașul Jimbolia. În calitate de corespondent străin trimite în țară diferite articole culturale.

Din altă scrisoare de la Roma, adresată studentului Ioachim Miloia, rezultă că la acea dată era secretar general la Societatea Academică „Dacia Traiana”, a studenților și iubitorilor de cultură români din Italia.

Din 1924 este profesor la Liceul C.D. Loga din Timișoara, funcționând în paralel și la catedra de mineralogie a Institutului Politehnic, până în anul pensionării.

Nu abandonează nici activitatea poetică, nici pe cea culturală. Publică intens la diferite ziare și reviste ale vremii poezii, recenzii, impresii de călătorie etc. A prezentat un spectacol de operă de la Roma la care prim solistă a fost renumita Florica Cristoforeanu. A propus înființarea unei catedre de lumba română la Univrsitatea din Roma.

A mai publicat și studii de specialitate: **Istoria descoperirilor geografice, Aspecte ale florei și fauei bănățene și Auroteluridele de la Săcărâmb**, în care atrage atenția pentru întâia oară asupra acestei bogății naturale ale țării noastre. A efectuat și studii sociologice în cadrul Institutului Banat-Crișana, despre comunele Sârbova și Belinț, toate între anii 1925-1939.

Ia parte activă și la viața culturală a Timișoarei. Face parte, în calitate de bibliotecar, la prima **Societate a Scriitorilor români din Banat** și la cenaclul **Altarul cărții**, înființate în 1934 sub conducerea poetului Volbură Poaiană Năsturaș. În **Almanahul Banatului**, din același an, îi apare studiul **Ceva despre scriitorii români din Banat**. Publică și articole separate despre scriitorii Romulus Fabian (originar din Vărădia), Ion Roșiu-Roșioru, Petru E. Oance, Theodor Bucurescu și alții.

Neobosit, colaborează între 1934-1937 la redactarea paginii literare a revistei **Suflet nou** care apărea la Comloșu Mare și care, dacă ar apărea adunată în volum, ar fi o oglindă fidelă a vieții culturale bănățene de atunci.

După al doilea război mondial, în vremea stalinismului, orice activitate poetică ar fi constituit un pericol pentru el, din motive cunoscute de toată lumea. Vocea poetului a trebuit să tacă. S-a stins din viață în umilință și uitare la 12 aprilie 1968.

Acum, la aniversarea noii reviste **Suflet nou** din Comloșu Mare, pe lângă omagierea vrednicilor truditoni ai condeiului din timpul nostru, merită să ne amintim cu nostalgie și recunoștință de ce au făcut la vremea lor, marii noștri înaintași.

De altfel, după cum afirma bunica mea, comloșenii Aurel Contrea și cunoscutul poet Iulian Grozescu, erau rudeni apropiate. Binecuvântată fie amintirea lor.

Timișoara, 10 ianuarie 2003
Din revista „**Suflet nou**”, nr.10, an 2003
Din Comloșu Mare

AUREL CONTREA

Date biografice

1895, octombrie, 16

Se naște în comuna Comloșu Mare, județul Timiș, dintr-o familie de țărani iubitori de carte.

1902

Este înscris la Școala Confesională din Comloșu Mare.

1906

Absolvă școala primară din comuna natală avându-l ca învățător pe Iuliu Vuia, cunoscut luptător pe tărâm social și cultural.

1916

Elev la Școala normală "Preparandia" din Arad. Începe să scrie poezii într-un caiet personal. Îi dedică un mic poem: „Pro memoria” profesorului său Ion Sădean, căzut la datorie pe front în războiul mondial care tocmai începuse

1917, iulie 29

Publică în revista culturală „Biserica și Școala” nr. 29 din Arad o primă poezie cu titlul „Sonet”.

Tatăl poetului, Sofron Contrea, a încetat din viață în urma unui tragic accident de tren, în gara din satul Pesac.

1918, aprilie 22

Cu ocazia încetării din viață a marelui poet Gheorghe Coșbuc, publică în „Foaia diecezană” din Caransebeș un necrolog și o poezie omagială.

Publică în nr. 17 din aceeași revistă poezia „Sursum corda!”. Tot atunci citește în cenaclul „Petru Maior” poemul „Cătră tinerime”. În intervalul dintre Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 și ocuparea Banatului timișean de trupele românești conduse de generalul Găvănescu, compune poemul „Bănatului”, care a constituit la vremea sa un apel de mobilizare la lupta de dezrobire a Banatului românesc, și de alipire la Patria mamă. Poemul are aceeași semnificație pe plan local ca și imnul național de astăzi „Deșteaptă-te Române” de Andrei Mureșianu, armonizat de Anton Pann, compus cu 70 de ani mai înainte în Ardeal. Poezia se integrează în sumedenia de coruri cu caracter național, apărute în acei ani de mare entuziasm patriotic.

Funcționează în calitate de profesor la o unitate școlară din orașul Caransebeș.

Septembrie, 15,

Publică în revista „Lumina” nr. 33 din Caransebeș poezia „Ave Maria”. De asemenea, apare în „Biserica și Școala” nr. 34 poezia „Mater dolorosa”.

1919

Publică în almanahul „Calendarul lui Hristos” din Arad poezia „Doina”.

Promovează examenele de diferență la liceul din Seghed, apoi se înscrie la Institutul Pedagogic Superior din Budapesta. Din cauza evenimentelor politice se reîntoarce la Comloșu Mare fiind nevoit să treacă înot râul Tisa, pentru a nu fi capturat de armata inamică.

1920

Urmează facultatea de științele naturii la Universitatea din Cluj.

Traduce în limba română din limbile italiană și maghiară, libretul operei „Aida” de Giuseppe Verdi la propunerea compozitorului Tiberiu Brediceanu.

Premiera are loc în mai 25 cu ocazia înăugurării Operei Naționale din Cluj.
În același timp mai face traduceri din texte pentru lieduri și romane de Ceaikovski.

Participă cu conferința: „Studentii și arta națională” la turneul cultural artistic organizat de Cercul studenților bănățeni de la Universitatea din Cluj în Timișoara, Caransebeș și Lugoj.

În paralel cu studiile universitare este angajat ca asistent la Institutul de Fitotehnie la Academia de Agricultură și ca preparator la Catedra de mineralogie a Universității din Cluj

În același an primește o bursă de studii din partea Consiliului Dirigent al Transilvaniei, la Universitatea din Roma.

1921

Apel către comitetul societății „Dacia Traiana” pentru o catedră universitară de limba română în Italia, împreună cu studentul George Lația.

1922,

Într-o scrisoare adresată familiei, de la Roma, anunță schimbul de teritorii efectuat: România cedează localitățile Mодоș și Pardani,(sic) și primește de la Yugoslavia, Comloșu Mare și Jimbolia.

1923, iulie, 23

Este recunoscut oficial, prin semnătura ministrului României la Roma, Lahovary, drept corespondent al ziarelor „Înfrățirea” din Cluj, „Nădejdea” din Timișoara și „Familia” din Oradea.

decembrie,

Este ales secretar general în Societatea Academică „Dacia Traiana” a studenților și oamenilor de cultură români din Roma. Compune imnul societății: „La Roma”. Își susține licența, apoi teza de doctorat, cu o temă din științele naturii.

1924

Revenit în țară este numit profesor la Liceul Constantin Diaconovici Loga (pentru care compune un „Imn școlar”), lucrând în paralel, la catedra de mineralogie de la Institutul Politehnic și la Institutul de Minereuri din Timișoara.

1929

Se căsătorește cu Floarea Malița, fiica preotului Nicolae Malița din comuna Săbolciu, județul Bihor.

1930, august, 13

Are loc nașterea primului său fiu, Aurel, care va urma liceul Loga, și va absolvi Facultatea de chimie industrială la Institutul Politehnic din Timișoara. Acesta funcționa ca prof. Univ. la Institutul Agronomic din Timișoara. Doctor în biofizică.

1934

Publică studiul: „Caracterele florei și vegetației bănățene.” – în „Revista Institutului social Banat-Crișana”.

1935

Călătorește în Franța și Italia. Ca urmare a acestei călătorii compune poeziile „În piazza Savonarola”, „La Tivoli”, și „Pe Vezuviu”. Îmbină concepția darvinistă cu cea creaționistă despre cosmogonie în poezia „Ab initio mundi”.

Publică în revista „Suflet nou” din Comloșu Mare poezia „Toamna” în nr. 4 iar în nr. 5 un articol dens de critică literară despre „Curente noi în poezia din Banat” unde prezintă opera poezilor A.Cotruș, D.Grozdan, Ada Crin, Gr. Popiți și M.Dr. Dan.

1937

Participă la lucrările Cenaclului “Altarul Cărții” în calitate de secretar și bibliotecar, și publică în Almanahul Banatului studiul „Ceva despre scriitorii din Banat”.
1938

A studiat auroteluridele de la Săcărâmb, stările de agregare în mineralogie și caracterele florei și vegetației bănățene.

Publică manualul opțional: „Istoria descoperirilor geografice” la Editura librăriei Cartea românească – Timișoara.

1939

„Sârbova, cadrul biologic al unui sat bănățean” – anchetă geografică a Institutului Banat-Crișana.

„Belințul, cadrul fizic și etic al unui sat bănățean” – anchetă sociologică a Institutului social Banat-Crișana.

1942, mai 11

Se naște al doilea fiu, Florin Contrea care va absolvi Facultatea de filologie, secția limba și literatura română la Universitatea din Timișoara. Doctor în filologie cu o teză despre „Dimitrie Cantemir și Retorica”.

1957

Este pensionat, dar continuă să activeze câțiva ani ca profesor suplinitor la diferite unități școlare rurale din Județul Timiș.

1968, aprilie 12

Profesorul, naturalistul și poetul Aurel Contrea se stinge din viață în sărăcie și uitare. Din cauza situației politice din acel timp, a preferat să-și ascundă opera poetică pe care atât de mult ar fi dorit s-o vadă publicată în anii tinereții.

LA MOARTEA LUI GHEORGHE COȘBUC

**Ah, lasă-mă să-mi plâng puțin
durerea mea. Iov. 10,20**

„Joi în 9 Mai n. după amiaza la ora 1 ½ a încetat din viață Gheorghe Coșbuc”. Câtă durere cuprinde în sine această știre scurtă! Vestea că „Badea Gheorghe” al nostru nu mai trăiește ne-a cutremurat sufletul. Inima mi se frânge în spasmi, chinuite sub povara durerii covârșitoare. Am pierdut în veșnicie cel mai prețios mărgăritar al literaturii noastre. Am pierdut o mândrie a neamului, expresiunea cea mai elocventă a geniului românesc.

În timpurile acestea atât de grele, cu atâtea frământări chaotice și sterile, când se dau jertfele cele mai dezastruoase, dar din cari totuși se strecură atât de puțină credință, speranță și dragoste creștinească, ne cădea nespuse de bine să știm, că mai trăiește marele nostru poet, trăiește și cu inima lui duioasă simte durerile noastre, țese împreună cu noi visul de aur al vremilor de mai bine. Țineam la el cu dragoste, pentru că oamenii în vremuri de dezastru se leagă cu o îndârjire nespuse de o persoană îndrumătoare, care are autoritatea unui apostol. Omenirea are credința nezdruncinată în oamenii săi mari și credința aceasta nu se poate stârpi din ei, până când știu că există astfel de oameni.

Și, în mijlocul atâtor zguduiri, cari ne-ar fi frământat și stors toate măruntaiele puterilor noastre, noi totuși nu ne-am fi putut pierde speranța în zărilor senine: pentru că ne trăiam zilele dimpreună cu ființa, despre a cărei autoritate profetică eram convinși, trăiam cu o persoană, care își avea numele legat de cea mai minunată pagină a istoriei noastre literare.

Acum Gheorghe Coșbuc nu mai e printre cei vii.

Ne-am înfiorat de vestea morții sale, și nu credeam că se poate așa ceva. Cu moartea lui ni s'a adăugat cu un număr mai mult la șireagul celor ce ne sunt de jelit, ne-a săpat mai adânc rănilor din suflet, dureri exprimate atât de sfâșietor de duios de el însuși:

„N' ai glas de vifor să jălești
N' ai mâni de fier, ca fier să frângi,
N' ai mări de lacrimi, mări să plângi,
Nu ești de foc, la piept să-l strângi,
Să-l încălzești”.

Nu a răposat ca tânăr, dar nici nu era înaintat în vârstă. Era de 52 de ani. Putea să ni-l păstreze Ceriul pe mai multă vreme. Vremurile de prefacere de acum încă nu și-au aflat talmaciul iscusit să le interpreteze. Azi, când orice vieță ni-e atât de scumpă, și când se micșorează văzând cu ochii șirul celor ce muncesc cu dragoste, azi ni-e îndoit de scumpă această pierdere.

Operele lui Coșbuc de la aceste zile se socotesc ca încheiate. O lume întregă a închis într'ânsele: lumea sufletească a poporului său, descrisă într'o limbă fermecătoare, la gradul căreia nu se va ridica graiul nostru decât în viitor.

Și-a împlinit cu noroc destinul său exprimat în poezia **Poetul**: „Sunt inină în inima neamului meu”. Și a putut să și fie așa. Poeții mari sunt firile alese ale neamului, reprezentanții cei mai aleși, mândria și crescătorii lui: în ei se reflectează tot ce e mai nobil și frumos din respectivul neam în modul cel mai ideal. Ei sunt jertfele cele mai

scumpe, cari își închină sufletul pentru al lor. Și această cădere li-e toată mângâierea și rostul, căci zice însuși:

„E tragedie înălțătoare
Când biruiți luptacii mor” (Lupta vieții.)

Gheorghe Cobuc a pășit tocmai într’o vreme de criză în literatura noastră. Eminescu ridicase poezia română la rangul ei de o putere covârșitoare sufletească și forță artistică totodată; - și când el n’ a mai putut fi urmărit de curentul ivit în urma lui s’ a ivit Coșbuc să-i mântuie opera de prăbușire, să o întărească și să o ridice la apogeu.

Și-a făcut izbânda ca „poetul țărănimii” și a rămas credincios până la sfârșit doctrinei lui. Literatura cultă numai din graiul popular se poate adăpa, căci dacă nu se întărește din el, își pierde pământul de sub picioare. Limba literară trebuie să se întoarcă la popor de câte ori se istovește, ca vechiul Anteu ce își redobândește puterile de câte ori atinge pământul.

Triumful lui Coșbuc a fost un chiot de biruință al limbii populare, ridicate la pedestalul pe care era demnă să-l ocupe; și ca cea mai nimerită distincție a ei i-a dăruit „Nunta Zamfirei”. El a simțit fiorii fericirii, când și-a văzut visul cu ochii, și pătruns de farmecul muncii sale a putut să exclame cu adevărat:

„Frumos e, sfânt e să trăiești,
Când pentru ai tăi tăi suflet ești!”

Dragostea de limbă și de lege, de neam și de pământ a electrizat cu o putere nemaipomenită sufletele prin vorbele lui:

„Pământul nostru-i scump și sfânt,
Căci el ni-a leagăn și mormânt,
Cu al nostru sânge-i botezat,
De-a noastre lacrimi e udat,
Sudoarea noastră l-a îngrășat.”

Sub mâna lui toate vorbele exprimate dobândeau o vrajă deosebită. Cu arta-i minunată, de mult și-a meritat numirea de „maestru iscusit.” A avut și fericirea să-și vadă cu ochii nu numai triumful graiului său, ci de a simți în sine și scânteia divină destinată oamenilor mari; schinteie care-i emancipează de marginile timpului și-i desleagă de el.

În prezent și-a îmbinat în suflet trecutul și viitorul; în opera lui a închiegat cea mai frumoasă parte din geniul neamului său, și-a legat numele de el și va trăi cu el deodată. Azi, când cu durere nespusă trebuie să-i scriem necrologul, conștiința mângâierii ne înalță inima, căci numai cu trupul s’ a dus în mormânt, fiindcă „scumpă e înaintea Domnului moartea, cuvioșilor săi” (Eccl.423.) Cu sufletul e însă pururea între noi.

A.Contrea **Foaiete diecezană**,
Caransebeș 1918

TEATRUL ROMÂNESC DIN COMLOȘ. DUMINECA, în 4 septembrie seara, la orele 9 în sala dela „Club” se predă reprezentația teatrală **CURCANII** piesă în 4 acte din războiul 1877/78 pusă în scenă de dl **DIRECTOR H. Marcu** din Timișoara. Personalele: D-na Albeanu, văduva unui maior – Dș. Anița Contrea; Adela, fiica ei. Dș. Ana Palcu, D-na Radianu, Damă a Crucei-roșii, amica Adelei și vara lui Lupu: dș. Chiva Moga; Nicu Albeanu, elev din școala militară, Teodor Dragulescu, Costică Albeanu, gimnast. Savu Păcurariu; Ștefan Bacalovici, lipscan, George Draganescu, Iorgu Coroiu, căpitan de dorobanți, Mihaiu Damian, Vasile Lupu, idem Ioan Iancu, Țară-Lungă, Sergent de dorobanți George Contrea, Șerban. Soldat de dorobanți, Ioan Polverejan; Stan, soldat de linie – Pantelie Stanciu, Ioan, soldat de dorobanți, țigan – Ștefan Cristea, Ștrul, soldat de linie, ovreiu – Teodor Muntean, Doctorul Clementi, medic militar – Ioan Chiroi, Mac-Clelan, corespondentul unui jurnal englez, Theodor Chiroi, Marțian, Ilie - slugi la d-na Albeanu – Sș. Ana Ciolac, George Gropșorean, Sentinelă, Ofițeri, soldați, Sanitari, Dame de Cruce-roșie, etc. În ștampilă: „Reuniunea română de cântări” Comloșu Mare. (afiș original)

□

SCRISOARE DE LA GEORGE CONTREA

(fratele poetului)

Dată carte din Comloșul Bănatului. Scumpe Frate!

Știu că-ți va fi cam greu, așteptând at (...) de hârtie dela noi – până să-ți scriem. Acum iartă-mă, frate dragă (...) până am venit din Siberia acasă după 6 ani – ai venit tu din Cluj, acolo să te întâlnești cu mine, când ai intrat în curte eu eram pe stradă, și n-am putut să vin înaintea ta să te întâmpin, doar ai văzut singur că eram în lucru – și ai plecat, poate cu inima îndoită că n-ai putut să te întâlnești cum trebuia să se întâlnească doi frați dulci, care se șase ani de lungi suferință și pribegire n-au putut să-și vorbească și să-și spună unul altuia ce au pe inimă și n-au putut să-și petreacă în tihnă și pace un ceas, două – ci a trebuit iar să se despărțiască și să se ducă acolo unde îl mâna soarta. – prin străini și țări străine. – Și e adevărat poate că așa ne-a fost nouă sortit să trăim: unul spre soare răsare a trăit șase ani plini de vijelii și de furtuni – vor fi lipsuri și neajunsuri destule – pe care numai om cu inima oțelită și cu voința tare poate să le înlătore și să le învingă cu ușurință. Dar eu nu vreau să vorbesc de ce-a fost și trecut – ci de ce este și vine. Am zis-o că ai venit din Cluj să te întâlnești cu mine, dar n-ai putut mai nimic vorbi cu mine din cauza că aveam foarte mult de lucru...

Astăzi frate, trebuie să știi că am și mai mult de lucru.(9) nouă lanță de pământ a lui Lena eu îl iau, zece lanță am numa de cucuruz și numa' noi trei putem la lucru (lucrăm și noaptea). Tu ne-ai scris de-atâtea ori să-ți răspundem, dar nu ne putem lua vreme nicicum. D-l profesor Matei mi-a scris si să mă duc la Simicloș la el să mă îndrumeze – dar nu pot acuma până nu gat lucru ăsta odată; mai am 5 lanță de tulei la car. Atunci să scot crumpii și să m-apuc de pluguit și sămănat grâu', apoi să car gunoiu' și ogoru' de (...) și mi's gata. Numai după aceia mă pot apuca de învățat, poate pe noiembrie. Una însă să știi dela mine, să te pui pe muncă cu forța de care dispuni și să faci gata odată cu Doctoratu' – să vini acasă cât mai curând să mai poți tu pregăti cum se cade poeziile tele din „Primăvara” d-lui Bucurescu te rog lasă-te de ele căci eu cred că îți consumă prea multă vreme – care ți-e așa de scumpă că să-ți isprăvești odată cu examenele acelea apoi etc. eu am urât „păuritu'” din suflet (fiindcă nici o „farmă” n-ai din el) și doresc atât de mult o carieră. Dacă ai făcut

cunoștiință cu oameni de preț de pe acolo – atunci scrie-le adresa că poate avem lipsă cândva – ceva prin Italia. Mai departe întreabă de află de merg cărți în Rusia de acolo (Roma) că eu ți-ași trimite o carte rusească, că tu de acolo să o trimiți unei cunoscute a mele din Siberia (tare aș dori-o asta). Dar de știi cu siguranță că merg cărți străine. **Iar de nu** scrie: Nu merg cărți la Soviete (ca să nu știe ele: Ana). Aș vrea să știu ce s-o întâmplat după plecarea mea din **Livenca**. Dar de la voi nu merg cărți acolo în Siberia.

Prea-onoratul Călugăr – preot unit dela noi: Părintele Bodocan, m-a rugat să-ți scriu, ca să scrii mai pe larg despre bisericile din Roma cum ai scris în „**Primăvara**.” Să scrii cum sunt făcute așezămintele bisericesti (Statutele, legile etc.) tare se bucura Dl. Părinte Bodocan că ai niște ochi și minte atât de ageră și îți mulțumește că te-ai îngrijit și de biserici.

Când cu petrecerea la Sfințirea Clopotelor D-l Bucurescu o fost la Lena noastră și or vorbit de tine te-or lăudat că tu ai fi cel mai învățat om din Comloș, dacă ai putea fi și mai îndrăzneț și mai vorbitor când ești între oameni. Lena îmi spune că ar fi zis Bucurescu către tine odată (nu știu unde): „D-le Contrea fii mai fălos pentru D-zeu ; Direge-ți mașla (cravata n.n.) la gât, e strâmbă.”

Că a zis sau nu Bucurescu vorbele astea către tine – tu nu le lua în nume de rău; Bucurescu și cătă mine te-a lăudat, dar eu cred că acuma când te vei întoarce acasă din Italia vei fi alt om – de cum te-ai dus: mai oțelit, mai serios și mai îndrăzneț. Altcum cred că vei ști și tu singur, datoria ta de om iscusit și vei ști să te faci vrednic de numele ce îl porți.

(...) culeg viilor, dar noi nu avem vii. Zilele astea (...) să cumpărăm un metăr (100 de chile) de struguri, de lubenițe nici noi nu ne-am săturat că n’or fost bune (...) de două zile bate într-una un vânt rău și nu ploaie. Cucuruzele or fost f. slabe, care l-am avut dela Lena o fost numa „bobir”. Vitele or început a se scumpi, bucatele or fost scumpe dar s-or leznit câtva, e vorba să se facă preț maximal, și apoi să se trimită în Italia mai scumpe (trebuie să știi ceva și tu despre astea?).

Cu împărțirea pământului (dela spăiia) eu n-am căpătat nimica – căci am pe mine scrise 5 lanțe. Când o fi la expropriere atunci (zice Belințan) capăt două lanță ca să am același 7 cum au toți Voluntarii.

Acum de 3 zile or venit de la Prefectura din Timișoara niște „Domni” cu automobilele la noi și or „țâpat” (dat din slujbă) pe toți de la comună adecă: Antistia și membrii de încredere (Cicea și la Oran)(sic) i-or prins cu „ghiara’n ciapă.”

Acum frate e rându tău să-mi scrii cum o duci, cu cine ai mai făcut cunoștință? Când vii cu doctoratu’? În Primăvara d-l Lația s-a scris: „Doctorand în medicină.”

Eu nu cred că Lația să capete înaintea ta Doctoratu’? Ca să-ți împlinești lipsurile și să scapi mai iute de acolo, nu cruța banii pe care i-ai luat pe mazăre, numai să treci cu ușurință examenele și să vini cu „**cheia de aur**”! Te sărută al tău frate: George. Scrie-i zilnic V. Farca și L. Rusovoiu, fă cunoștință cu ei dar nu aminti de mine până nu vini acasă. D-l Rusovan e mai învățat dintre toți profesorii (așa și zice), toți sunt neînsurați.

(Scrisoarea a fost adresată după primul război mondial, manuscris original, nu s-a intervenit în ortografia textului pentru a păstra exactitatea istorică – notă de Florin Contrea)

UN CRĂCIUN ÎN SIBERIA – DE GEORGE CONTREA

(fratele poetului)

Stau în casă la căldură. Focul pâlpâie vioi în soba de tuci, murmură încet și monoton parcă o poveste știută pe de rost. Cu ochii la fereastră privesc dus pe gânduri, la trecătorii grăbiți, ce trec în sus și jos, prin colbul de zăpadă ce fulguie mereu. Apoi e vremea, căci s'apropie Crăciunul. Cu bucurie gândesc că vom avea Crăciun alb, tare mai îmi era teamă că va veni Crăciun negru cu tină și îngheț. Zăpada cerne mereu, și prin pâcla deasă parcă văd grupuri de colindători bicisnici, cum iau străzile de-a lungul, intrând prin curțile oamenilor și vârand zarvă între câni în ajunul Crăciunului, unde satul, de gălăgia colindătorilor, cari cu noaptea în cap pornesc de vestesc cu bucurie nașterea Mântuitorului lumii. Câinii dovediți de la un timp se retrag prin ascunzișuri și de acolo privesc nedumeriți și ei, ca la o minune, la stolurile de colindători cari mereu intră și ei scuturând în pragul tinzii căciulile de oaie și cizmele de zăpadă, hohotind și ghiontindu-se între dânșii.

Și cum stau cu ochii țintă la fereastră privind la pânza de zăpadă care se cerne mereu; mi se perindează 'naintea ochilor ca un film frumos ce curge din zările nesfârșite, toate bucuriile pe care le simte creștinul la sărbătorile Crăciunului, petrecute între neamuri, prieteni și cunoscuți, când chiar și în bordeiul celui mai umil muncitor, Crăciunul își are partea sa de bucurii, cu o costiță de porc afumată, un colac călduț și un pahar de băutură bună.

Și de la lumea noastră buiacă și cu obiceiuri năvășe, plină de atâtea bucurii cât și de năcazuri mai mult sau mai puțin întemeiate, filmul ce mă obsedează mă poartă apoi mai departe. Și, prin pânza nesfârșită a zăpezii, mi se înfățișează amintiri de Crăciun, pe care le-am petrecut aieva, în altă parte de lume, departe de aici, într'o țară întinsă, cu păduri și stepe nemărginite, unde locuiește un norod mult mai religios și mai pravoslavnic ca al nostru, dar unde clima e mult mai puțin darnică și cu mult mai vitregă cu dânșii decât cu noi. Mă revăd iarăși pe meleagurile nesfârșite ale Siberiei; suntem într'un sat din partea nordică a Tobolskului, clădit pe malul drept al râului Irțiș, care e de mărimea Dunării. În cele patru luni de vară el e foarte navigabil, iar în cele opt luni de iarnă râul e înghețat tun și viața pare moartă. Prin părțile acelea, alte căi de comunicație nu există, nici cale ferată, nici poștă, nici cel puțin telefon. Căruța poștei trece odată pe săptămână. Odată râul înghețat, vapoarele sunt scoase din uz, iar poporul trăiește izolat de lume, și nici o veste nu primesc, până pe la sfârșitul lui Mai când se rupe gheața și pornesc vapoarele din nou să navigheze și să ducă vești.

Noi eram în serviciul statului la o pescărie. Odată râul înghețat, eram împărțiți pe sate. Sărbătorile Crăciunului mă prinseseră la un mujic mai chiabur care era și staroste (primar) în satu acela. Era săptămâna Crăciunului. La fel stam și atunci la fereastră și priveam aiurit afară, cu gândul dus la ai mei și la satul meu natal. Afară era o viforniță și o vreme urâtă, de doamne apără. Aproape în tot postul Crăciunului a ținut tot o ninsoare, cu câteva întreruperi de câte o zi două, ca apoi să se pornească iarăși lapovița și viscoalele îndârjite. În strada pustie, viscolul șuiera sinistru. De prin văzduh veneau răbufniri, ca de hohote nebune, cari noaptea se auzeau mai cumplite. Se părea că o hoardă sălbatică năvălea pe sus, și acolo se dădea asaltul infernal. Se auzeau cu zdrăngănituri de arme, răcnete și horcăieli de moarte, apoi porneau sbârănituri stridente, ca de telefoane și iarăși începea goana nebună. Pe luciul nesfârșit al zăpezii,

lunecau, în curbe repezi, șuvițe lungi de zăpadă, ce păreau niște șerpi enormi care se goneau între dânșii și se grămădeau neputincioși. .

În cuptor, focul pâlpâia domol, neputincios parcă. Starostele, om mai mult bătrân decât tânăr, pirotea la gura cuptorului mai tot timpul, - asta era obiceiul lui, - și alimenta din când în când, cu câte un butuc de lemn, focul.

Femeia lui; starostița, parcă nici n'ar exista în casă. De când s'au pornit viscoalele nu se mai coboară de pe cuptor, toată ziua stă acolo, cu cei patru nepoței mai mici, care de asemenea, nu se prea dau jos ci se hârjonesc acolo sus, de dimineața până sara. Bătrâna nu coboară de pe cuptor decât pentru lipsa ei strict personală, și atunci cu multă părere de rău și scârbă. Nora lor, o femeie trupeșă și mâncăcioasă, dar leneșă nevoie mare. Toată ziua-și trecea timpul cu un copil sugar, pe care, după ce-l hrănea, îl pune în pătuțul agățat la grindă. Îl huțuia cântându-i încet: „Spei malintei” adecă: „dormi micuțule. Însă până a nu adormi copilul, adormea dânsa mai iute. Copilul icnea cu sughițuri până se sătura, apoi adormea și el. În răstimpuri viscolul răbufnea prin horn cu câte o trâmbă de zăpadă, fumul năvălea din cârciu ‘năpoi și o lua razna prin izbă căutând parcă o ieșire pe undeva.

Bătrâna simțea imediat fumul care'i era dușman de moarte, căuta să scape de el, până nu o „năburea”, și se grăbea să se deie jos de pe cuptor. Dar dânsa era o „creștiancă” (sic) desăvârșită și înainte de orice mișcare sau faptă făcută, îndeplinea formalitățile pravoslavnice creștine, moștenite din tată'n fiu. Ori de câte ori viscolul zguduia „izba” din fundament sau împrăștia fumul prin casă, dânsa bătea la mătânie, și spunea frânturi de rugăciuni, întovărășite de cruci făcute, când mai dese, când mai rare și întinse, după cum îi era și inima strânsă de frică. Dar, până să termine dânsa toate aceste și până ce se culegea dintre nepoții, care îi făceau zile fripte, fumul se împrăștia, se ducea, și nu mai era nevoie să se coboare de pe cuptor. Barbatul de la gura cuptorului se trezi din toropeală, încreți din sprâncene, scuipă spuza înghițită după ce mai aruncă o bucată de lemn în cuptor, și eși din casă, să mai dea hrană la vite.

În stradă, troienele erau cât gardul și comunicația de la casă la casă era imposibilă. Ziua se scurse iute; parcă numai ce mă pusese la fereastră și se făcu seară. Apoi, nici o mirare, la zece ore se făcu ziua bine, iar după două ore începe a se'ntuneca. Noaptea era îngrozitor de lungă, ca s'o mai scurtăm, ședeam seara până târziu și jucam, în trei, șaizeci și șase și „durac” (prost). Bucuria bătrânei era fără margini când putea s'o facă pe noru-sa „durac” peste noapte. Jocul nostru se sfârșea odată cu porția de grăsime, pusă în hârbul de luminat. Când începea să sfârșie feștila de pânză în „hârb”; și noi ne cuibăream de culcare, fiecare-și cu jocu' lui. Afară, în noaptea neagră, viscolul își făcea de cap, ca de obicei, vuia amarnic și cu pocnituri sălbatice, se cutremura „izba” din temelii de parcă stătea să se năruie pe noi, iar pe sub pământ treceau tunete înăbușite ca de la un tren subteran ce se apropia.

Eu îmi trăsesem cojocu' peste cap, că doar voi adormi, dar somnul nu veni, și nu putură dormi nici ai casei. Bătrâna, mai ales, nici gând n'avea să doarmă. O auzeam cum se svârcolea pe cuptor și șoptea câte o rugăciune, apoi vorbea singură cum a șmecherit ea, de și-a împerechiat cărțile, de a făcut-o pe noru-sa „durac” peste noapte. Noru-sa o auzea și izbucnea în râs, iar bătrâna se necăjea că a fost auzită. Bărbatu-său, starostele, le ruga să vorbească mai încet, ca să se odihnească; eu țineam partea bătrânei, deoarece ar fi o rușine ca nora să o facă „durac” pe soacră-sa. Nora susținea că rezultatul e nul, deoarece soacră-sa a făcut șmecherii cu cărțile. După un timp,

bătrâna schimba vorba și mă întrebă dacă e adevărat că peste o săptămână e Crăciunul? Îi spun că nu peste o săptămână, ci chiar peste o zi. Bătrâna sare ca arsă și nu crede una ca asta; starostele i-a spus ei că peste două săptămâni e Crăciunul. Azi i-a spus noru-sa că peste o săptămână, iar eu acuma îi spun că peste o zi, asta nu se poate, și Crăciunul va fi cum a spus Starostele și cum s'a hotărât la shotcu (antistia) (sic). Starostele s-a amestecat și el în daraveră și spune că Crăciunul cade chiar în ziua de Crăciun, când îl ține tot creștinul pravoslavnic, dar că, neavând calendar, și cu vremea asta păgână n'a putut ieși din casă nici până în stradă, necum să meargă până în satul vecin să întrebe mai cu dinadins pe popa, dar că își dă cu socoteală că Crăciun va fi numai peste o săptămână, cum a spus și noru-sa. Eu susțin însă că, de ce am spus, sunt sigur, și că mie nu-mi place să mințesc.

Starostele rămâne pe gânduri. Bătrâna meditează și după un răstimp susține din nou cele afirmate de dânsa, prin fapul că Vanea, feciorul cel mai mic, care era la cazaci în Omsk, îi scrisese carte că pe Crăciun va veni în conced, încă înainte cu o săptămână, și deci Vanea nu a venit pentru că mai e pân'la Crăciun.

Noi tăcem. Bătrâna ascultă cum bubuie viscolul prin horn, tace și ea și se întoarce pe cea dungă. Până dimineată e mult. Somnul parcă a fugit și el afară și izbește cu zăpadă'n geam. Mă întorc de șapte ori pe o dungă, până s'adorm. Dimineată mă pomenesc c'o dără de zăpadă numai sus, un colț de geam dezgolit arăta că-i ziua albă. Starostele era deja afară, se lupta cu zăpada, să deblocheze ușa de la tindă. Viscolul adormise și el, ca prin farmec, și o liniște mormântală încremenise parcă tăria. Soarele începuse a se ridica sfios și rece de după dâlmele de zăpadă, ca de un stat de om înălțime să pornească a coborî. Prin aerul înghețat, sclipea orbitor puzderia de steluțe mărunțele. Noi săpam tranșeie în zăpada seacă pe care o azvârleam cu lopata pe de laturi. Pulbere de zăpadă mărunță se ridica prin pânza de raze și se reflecta în felurite curcubeie. Către amiază, se termină cu zăpada și stăteam în jurul mesei, mâncam lapte dulce cu cartofi. Nora se străduia s'aprindă samovarul suflând din fălci cu-o cizmă veche.

Cineva intră cu zgomot în tindă, izbește în ușa casei și strigă: „Srojdesvan tfoeho hristom bogom”. Adecă: „Cu nașterea Ta Cristoase Dumnezeule!” Și un cazac năvăli în casă cu armele înghețate și hainele pline de zăpadă. După ce-i îmbrățișă pe toți, povesti cum șase inși, de două săptămâni luptară la drum, cu nămeții și cu lupii, prin viscol, și ca dovadă scoase din sac o piele de lup proaspătă și o întinse în mijlocul cășii. Și că din cauza viscolului nu putuse ajunge acasă decât chiar în ziua de Crăciun.

Bătrâna se strădui mult până să ajungă odată jos de pe cuptor, apoi după ce-și mai îmbrățișase o dată feciorul, se proțăpi 'naintea mea și-mi zise cu mândrie: „Ce ți-am spus eu?! „Că Crăciunul nu va fi până nu vine și Vanea acasă”? Apoi, întorcându-se la staroste îi zise: „Mergi, de spune în sat și cheamă fetele; că astăzi e Crăciunu!”

Din revista „Primăvara”, 1920

(S-a avut la dispoziție numai o tăietură din ziar, fără a cunoaște data exactă a textului – notă de Florin Contrea)

GÂNDURI ALESE DESPRE...

scrise de Aurel CONTREA (1895-1968)

Despre Mihai Eminescu;

„Eminescu ridicase poezia română la rangul ei de o putere covârșitoare sufletească și forță artistică – totodată.”

Despre G. Coșbuc;

„Triumful lui Coșbuc a fost un chiot de biruință a limbii populare, ridicată la pedestalul pe care era demnă să-l ocupe.

Dragostea de limbă și de lege, de neam și de pământ, a electrizat cu o putere nemaipomenită sufletele prin vorbele lui.

Sub mâna lui, toate vorbele exprimate dobândeau o vrajă deosebită. Cu arta-i minunată, de mult și-a meritat numirea de măiestru iscusit.”

□

OMAGIU POETILOR DE SEAMĂ

„Poeții mari sunt firile alese ale neamului, reprezentanții cei mai aleși, mândria și crescătorii lui: în ei se reflectează tot ce e mai nobil și frumos din respectivul neam în modul cel mai ideal. Ei sunt jertfele cele mai scumpe cari își închină sufletul pentru ai lor.”

Aurel Contrea, Foaie diecezană, Caransebeș, 1918.

(citatele sunt extrase din textul anterior – notă de Florin Contrea)

□

Poetul M.AR.DAN – cu volumul **Ada-Kaleh**

„D-l. M.Ar.Dan este un povestitor de prim rang și chiar lucrurile aride le știe îmbrăca într-o formă plăcută și atrăgătoare.”

□

Poetul Petru C. Oance – cu vol. **Primăvara, Poezii**

„Cunoscutul scriitor popular, director al revistei **Vasiova** a scos a doua ediție din cele mai alese versuri ale sale. Sunt între ele simțiri sincere, retrairi pline de sevă și, peste tot, o atmosferă de tristeță și compasiune pentru cei săraci.”

În rev. **Suflet nou**, an. III, nr. 6-7, iun.-iul. 1936 (toate citatele care urmează sunt extrase din tăieturi din ziare extrase, pe vremuri, de autorul lor, din cauza condițiilor istorice dificile – notă de Florin Contrea)

□

Poetul Vichentie Boran cu volumul **Poezii mixte**, Sânnicolaul Mare, 1936

„Noi n-avem dreptul să desconsiderăm aceste începuturi – cu bun temei – ale flăcăilor dela țară. Căci, după cum din lujerul crud se înalță stejari falnici, din acești poetași începători se formează nucleul de preț al poporului cari, ca și Badea Cârțan din trecut, formează axa de rezistență a plugarului român. Cu o singură condiție, însă, să rămâie un fecund și luminat răscolitor de brazdă, și să se ferească de a deveni o ușuratică și zburătărită pleavă de oraș.”

În revista **Suflet nou**, an.III. nr. 3-4, aprilie 1936

□

Poetul Volbură Poiană Năsturaș cu volumul, **Fântâni cu lună**

„Cartea de versuri a d-lui Volbură Poiană Năsturaș aduce o notă nouă în simfonia inspirațiilor literare care s’au înfăptuit la lumina tiparniților bănățene. Noi recomandăm iubitorilor de literatură nu numai cea mai nouă dintre cărțile acestui talentat și neobosit mânător de condei, ci și celelalte poezii sau proză apărute: (**Din stejar, stejar răsare, Grâul bun**), cari sunt tot atâtea izvoare de însuflețire și rare prilejuri de desfătare sufletească.”

În revista **Suflet nou**, an. III nr. 11 nov. 1936

□

Poetul Romulus Fabian, cu volumul **Drumul cu lună**

„Romulus Fabian e un poet veritabil, sincer, nemeșteșugit. Variat în expresii și nesecat în imagini. Îndeosebi priveliștile din natură sunt atât de picturale încât ar putea conta între cele mai frumoase din câte s-au scris vreodată. (...)

O ironie fină, pe ceara suflată pe fructele fragede dă lustru și colorit local-bănățenesc motivelor din versuri.

Totul în tot, însă, poetul nostru rămâne modest în concepțiile și pretențiile lui poetice, nu le dă nici o anvergură. Deci, nu sunt menite să cutremure străfundurile artei literare, și nici să sfărâme catapetesme de cenacluri. Este un colț tăinuit, dar dragălaș în suavitatea lui, din labirintul literaturii bănățene de astăzi.”

□

Poetul Ada Crin cu volumul **Între noapte și lumină**

„Ia’n priviți-l pe Ada Crin în persoană, cu mustățile sale groase, negre, pleoștite în jos, cu ochii atât de visători încât parcă isodesc veșnic o adiere de dincolo de realitatea somatică, cu nasul acvilin stăpânind arcuirea fină a buzelor delicate și întreaga beatitudine visătoare a feții, purtată printre trecătorii de rând, de corpul puțin înclinat într-o legănare agale de om frământat de gânduri, dar care nu se lasă scos din țâțâni: în toate ale lui, acest om dintr-o bucată reprezintă în întreaga formațiune a lui clasică, tot ceea ce prin atavism, s’a putut păstra în cursul atâtor generații, din factura noastră indiană(...).

Versul său e simplu, din strofe alexandrine, pe care grija de matematician echilibrat o menține în armonie. Nici o durere rapsodică nu poate devălmăși o asemenea concepție senină de viață, înfrățită cu zeii, într-un lirism indic visător, ca într-un somn de opiu.”

□

LA MOARTEA LUI D’ANUNȚIO

„Nimeni, din literatură n-a fost mai romantic decât dânsul și nimeni mai modernist.

A fost un răsfățat al soartei dar și-a meritat fericirea. Ca și fericitul Alecsandri, a descins dintr-o familie bogată și, dacă a dus mizerie, nu se datorește vitregiei vremurilor ci riscurilor fanteziilor sale.

Cele dintâi opere îi aduc o neașteptată celebritate. Aproape să se piardă cu firea sub efuziunea de admirație a amicilor și sub proiectilele stridente ale criticii scandalizate. Dacă operele lui abundă de o clocotitoare transfigurare a imaginilor, concepțiilor, a caracterelor și mediilor de viață prezentate, în schimb, laxitatea ideilor

etice lasă mult de dorit și senzualismul său îndrăzneț frizează uneori de-a dreptul, o epicureană lipsă de morală...

Pentru Italia, ca residență papală a fost cam prea mult...

Rând pe rând ies de sub luminile tiparului: **Intermezzo divine, Chimere, Elegie Romane, Poema Paradisiaco și Odi navale** în care poetul – când colorat precum curcubeul, când strălucitor ca reflexele soarelui, când dinamic ca talazurile mării în furtună, când trist ca disperarea, când odihnit ca seninul ceriului, arată o atât de uluitoare forță disponibilă de creație, încât în genul său a rămas pentru toate timpurile, un fenomen sufletesc unic, – inegalabil și inimitabil.”

În **Suflet nou**, an.III, nr. 6-7, iunie-iulie 1936

VOLUNTARIII COMLOȘENI

„**Domnule Director**, Prin aceasta vă mulțumește din toată inima pentru ajutorul oral și material pe care ați binevoit a veni în ajutorul serbării noastre. Cuvintele noastre sunt puține pentru tălmăci recunoștința noastră, pentru că cu vorbe și fapte grăitoare ne-ați sprijinit.

De fapt, petrecerea și serbarea literară a avut un succes desăvârșit. Șezătoarea literară a fost deschisă în sala Clubului german din Comloș la ora 4, prin cuvintele d-lui Aurel Contrea care a relevat însemnătatea Țării Românești.

A urmat declamații patriotice predate cu frumoasă înălțare sufletească de micuțele noastre artiste Ana Ciolac și Maria Polverejan, apoi fetițele Sida și Sofia Bugariu și Paulina Cristea. Au urmat apoi cântări corale executate, într-o atmosferă însuflețită, de harnicul învățător d-l Valeriu Besu, care a condus cu multă pricepere corul greco-catolic. Merită o laudabilă mențiune și d-l. Ioan Toconiță, care a condus cu o deosebită istețime corul Societății Tinerilor. A prestat o adâncă mulțumire sufletească conducând un cor foarte disciplinat, unitar și plin de viociune caldă. Muzica Militară a Regimentului 31 de infanterie a executat bucăți alese din repertoriul de operă.

Seara a urmat piesa **Zăpăciții** susținută cu căldură de d-nii Preda Liana, Aurel Contrea, Ștefan Cristea și d-șoara Vetica Tupăceanu. Tot atât de bine a reușit și piesa patriotică **Cuza Vodă** susținută cu însuflețire de d-nii Simion Păcățian, George Contrea, Adam Minișan, Vichente Căprescu, Ioan Șumăniu, Mihai Ciolac, Iulius Stoica, Boran etc. Foarte frumos au rolat d-șoarele Ana Ciolac, Maria Polverejan și Sida Bugariu în piesa despre buna înțelegere, cari au cântat în trio și vre-o câteva doine nespuse de drăgălaș. Un grup de șase fetițe au jucat hora, brâul etc. S'au mai declamat și vre-o câteva poezii. S-au executat piese muzicale (Trio Drăgnescu – Toconiță – Iancu) S'au cântat în coruri (Nicoară – Besu – Toconiță) și muzica militară a executat piese artistice patriotice și lumești. A urmat dans până în zori, la care a cântat, pe lângă muzica militară și cea din loc, condusă de voluntarul G.Gogalicu.

Venitul curent va servi pentru ridicarea unui monument patriotic comemorativ.”
(din rev. PRIMĂVARA, din Jimbolia, 5 martie 1922)

Serbare patriotică la Comloș din februarie 1922.

„Nimic nu-i mai frumos ca iubirea de țară. Pătrunși de această convingere „Voluntarii comloșeni”, cari cu fapta au dat neprețuite dovezi de înaltul și luminatul lor patriotism în seara de 6 Maiu au aranjat o a doua mare serbare patriotică. Ca și în rândul trecut (la prima serbare din 1922) dâșșii și-au depus toate eforturile ca programul să ese din reprezentațiile comune obișnuite la sate, și au dat publicului reprezentări cari pot fi prezentate și publicului oricărei metropole și ascultătorilor cu înaltă pregătire intelectuală.

Un eveniment de covârșitoare însemnătate culturală pentru Torontalul nostru a fost producția muzicală a talentatului compozitor D-l. **Aurel Mezin** candidat de avocat, care în această seară s'a prezentat pentru întâia oară publicului nostru cu piese clasice executate la pianin cu spori de muzică populară românească și compoziții originale. Fire pătrunsă până în adâncul sufletului de duiosia melancolică și totuși atât

de senină a doinelor noastre, d-l. Aurel Mezin, în programul ce ni l'a prezentat parcă ar fi ruși din sufletul poporului românesc din Torontal. Până și horele săltărețe parecă sunt temperate de o chibzuință superbă, și prin urmare, jocul îmbracă o deosebită malotate (sic) plină de lumină, de strălucire caracteristică felului nostru de a fi. Publicul, în mare parte țărani, a rămas adânc impresionat de execuția superioară, pentru care nu a fost pregătit, muzica cu care nu s'a fost obișnuit par'că niciodată, și care totuși, în cazul de față, l-a captivat și pe dânsul și l'a pus în uimire. Pentru că d-l Mezin a atins coarde care izvorau sunetul din adâncimea inimei lor. Îi exprimăm pe această cale elogiile și mulțumirile noastre tânărului compozitor, cari în loc să alerge neastâmpărat cătră lumina orbitoare a marilor orașe și a laudelor profesorilor de conservatoare a preferit să se coboare la popor și să-l ridice la sine.

Al doilea eveniment care a eșit din comun a fost reprezentarea piesei clasice „**Conul Leonida față cu reacțiunea**” de nemuritorul I.L.Caragiale. Rolul principal a fost susținut cu deosebită vervă de cătră protopop Dr. Cioroianu (A scris monologul patriotic „**Visul unui voluntar pe frontul Moldovei**” predat cu însuflețire de cătră voluntarul decorat George Contrea.

Pe lângă numeroasele declamări a fost de relevat **Cântecul marinarului** executat în trio de cătră George Ciolac, d-l. Nicolae Irimie și de Ana Ciolac. A urmat apoi dans până în zori, la care a servit muzica lui Gogalici din loc și a lui Duruț din Arad.” (raportor, Aurel Contrea) (PRIMĂVARA, februarie, 1922)

□

ADUNAREA SOCIETĂȚII „TINERIMEA DIN NORDUL BANATULUI”

„În ziua de 26 iulie a.c. a avut loc o întrunire a tinerilor studenți din nordul Banatului, fiind de față toți membrii clubului „**Tinerimea din Nordul Banatului**”. Dl. președinte prof. Dr. Contrea salută în cuvinte frumoase pe studenți. Dl. Dr. Lația propune să se înceapă o intinsă propagandă la sate de către studenți. În același sens vorbește și dl. Andraș. Dl. Selejean este de părere ca, imediat ce Sârbii părăsesc părțile nordice ale Torontalului, să ținem numai mitinguri pentru integritatea Banatului. Dl. Andraș spune că pe lângă mitinguri se poate să se țină și conferințe cu caracter cultural.”

Revista **Primăvara**, 1922

□

FRAGMENT – DESPRE O SĂRBĂTOARE CULTURALĂ

„(...) căruia se reoglindește zbuciumul sufletesc al neamului nostru, într-o formă atât de perfectă cum nu-și are asemănare. Relevă tragicul fără sfârșit al vieții poetului, din care a izvorât acea perfecțiune fără seamăn în expresia durerii, și care este nota specifică a operelor sale. Analizează apoi, calitățile „rassei” reoglindite în scrisul lui Eminescu.

Orchestra muzicanților profesioniști din Timișoara a executat cu multă competență artistică idila din Siegfried de R. Wagner sub conducerea dl. Radu Urlățianu. Dl. Ion Dumitrescu, societar al Teatrului Național din București a cetit cu măiestrie „O mamă” și „Scrisoarea III” de M. Eminescu. D-na Ninon Boty, artistă la Opera Română din București a executat cu o perfecțiune rară aria din actul I. din „Manon” de Massenet, apoi „Chanson d'automne” și „Ce te legeni codrule” de Mihail Eminescu.

În partea a treia, dl. Franyo Zoltan, directorul Teatrului maghiar din Timișoara și-a citit din traduceri d-sale din Eminescu și anume „Din valurile vremii” în l. germană, și „Melancolie” în ungurește. Punctul culminant al seratei l-a făcut, fără îndoială, artistul de renume european dl. Jean Athanasiu care ne-a cântat aria din „Benvenuto Cellini” de Diaz. De încheiere, corul Doina, sub conducerea iscusită a d-lui Sabin Drăgoi a cântat „La fântână” de Bena, „Vraja” de Ion Vidu și „Pribeagul” de Flechtenmacher.”

□

REVISTA „TINERETUL INTELLECTUAL DIN PERIAM”

„...sunt acei începători care își pregătesc sborul. Această gazetă le este câmpul, deasupra căruia își orientează privirea. Orice șir dintr-ânsa le cucerește inima, orice pagină a ei le exaltă sufletul. Pentru că într’ânsa se desfată avântul încercării lor spre drunuri suitoare. Inițiatorii gazetei acesteia au privit paserile ceriului în sbor și au făcut ca ele. Dar mama paserilor le dă îndrumarea, în zilele senine, niciodată nu-și pune însă puii la probă în ceasuri de furtună aspră.

„Tineretul intelectual din Periam” a pornit, ca și păsărelele, cu inimă senină, dar în curând, vor atinge norii și-i va ajunge furtuna. Viscolul greu pentru dâșii e condiția grea a tiparului, neputința de răspândire a ziarului și dezinteresul, care neașteptat, îi sfidează de pretutindeni.”

□

GÂNDURI DESPRE CULTURA NAȚIONALĂ

„Mă gândesc la portul nostru național, care, fără îndoială, e unul dintre cele mai frumoase din lume – dacă ilustrațiunile și clișee de cusături cu motive naționale românești ar fi trimise celor mai renumite reviste de modă din lume, - am storce nu numai admirația, dar și interesul lumii față de dâșele.(...)”

Proverbele, obiceiurile, întâmplările caracteristice ale vieții neamului nostru trebuie să-și facă o cale nu numai în descrierile geografice streine, dar chiar în manualele de cetire.

Eroii noștri Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul ori Mircea cel Bătrân nu sunt numai ai noștri, sunt și ai lor, și acesta trebuie să o știe lumea! Jertfa lui Horia, Avram Iancu ori Tudor Vladimirescu va fi o lectură tot atât de înălțătoare și interesantă, pentru școlarii streini ca și vieța lui O’Connel sau Leonidas.”

□

APEL PENTRU O CATEDRĂ UNIVERSITARĂ DE LIMBA ROMÂNĂ LA ROMA

„Apel adresat comitetului Societății „Dacia Traiană” din Roma:

„Onorat comitet, d-le președinte!

Subscrișii propunem să binevoiți a lua inițiativa pentru înființarea catedrei de limba și literatura română la Universitatea din Roma.

Avem nădejdea, că în preajma înființării „Colegiului românesc” din Cetatea Eternă, mișcarea ce o vom porni împreună nu va fi zadarnică. E o dreptate care ne-o revendică trecutul și ne asigură viitorul.

Trecutul zice, că aci e rădăcina neamului românesc, și viitorul afirmă că tot mai mulți ne vom reînoi puterile aci. Anteu, - ne povestește mitologia, - a fost biruit foarte

anevoie de Hercules, pentru că, de câte ori o atingea pe maică-sa, Pământul, puterile lui se reculegeau. În „Alma Mater” din Roma, limba românească trebuie să-și aibă cultivatorii conștiinți.

Pentru că vechimea neamului nostru poate fi scurtat din punct de vedere specifice, nebănuite și neașteptate în acest loc, și pentru că cuvântul legendar al celor trei corifei ai gândirii românești – Klein, Șincal și Maior, – să strălucească din nou, după un centenar dela moartea celui din urmă (1821).

Acei care poartă destinele neamului trebuie să realizeze revendicările culturale ale unui trecut de o neasemănată însuflețire.

Onorat Comitet! E sigur că numărul nostru crește din zi în zi aci. Nu încapem îndoială că frații italieni vor căuta tot mai mult, să ne cunoască, căci însemnătatea țării noastre crește. Când revendicăm – ceea ce propunem noi, cu multă modestie, – pronunțăm cea mai îndreptățită dorință a noastră, și facem o propunere pe care, dacă ne-o însușim cu toți – ne face mândrie!”

George Lația
Student în medicină
Frascati, Tusculanum, 1921

Aurel Contrea
student în filosofie

□

TURNEUL CULTURAL AL CERCULUI STUDENȚILOR BĂNĂȚENI DE LA UNIVERSITATEA DIN CLUJ

(Serbarea culturală dela Timișoara)

„Cercul studenților bănățeni” dela Universitatea din Cluj a luat frumoasa inițiativă să organizeze turneuri culturale, în scopul de a contribui la ridicarea și întărirea culturii românești în Banat.

Cel dintâi turneu cultural, studenții bănățeni l’au întreprins cu prilejul vacanței de Paști.

Luni, a doua zi de Paști, a avut loc în Timișoara cea dintâi serbare culturală a Cercului studenților bănățeni.

După masă s’a ținut o ședință festivă a cercului studenților, la cari a asistat în număr mare societatea română.

Președintele cercului dl. V. Ardelean, student în litere, a arătat în cuvântarea de deschidere rostul turneurilor organizate de studențimea universitară și a adresat societății române un călduros apel rugând-o să-i sprijine în munca lor culturală.

S’au declamat apoi câteva poezii, iar studentul Contrea a ținut o interesantă conferință despre „Studenții și arta națională”

Un delegat al studenților munteni a adus salutul acestora. Ca încheiere, corul „Cercului studenților bănățeni” condus de Sava Golumba, elev la Conservator, a cântat „Gaudeamus”

Seara, la orele opt, studenții au dat un concert împreună cu o reprezentatie teatrală, în teatrul orașului, cu următorul program:

1. Muzicescu: Imnul regal, cor mixt. 2. Alecsandri: „Santinela română”, decl. de V. Ardelean, elev la arta dramatică, 3. Bena; „Maestri și plugari”; „Luminița”, cor mixt. 4. Beethoven: „Sonata VIII-a”, Solo cu violină executat de dl. Coriolan Simu cu acompaniament de piano. 5. G.Dima: „Hai leliță din cel sat”; A.Bena; „Bade’al meu”, cor mixt, I.Vidu; „Bobocel și inele”, cor bărb. 8. „Zorile”, dramă istorică în 2 acte și versuri de Șt.O.Iosif.

Clipele plăcute și de înălțare sufletească procurate de această manifestație culturală deplin reușită a studenției, au fost răsplătite de auditor cu aplauze furtunoase. Rolurile din „Zorile” și îndeosebi acela al părintelui Dan, jucată de dl. S.Bănuț, elev al Școale de artă dramatică, au fost atât de fidel și reușit redată încât auditoriul adânc impresionat părea a fi re trăit toate momentele de suferință și de tărie sufletească a poporului românesc din vremea răscoalei dela 1848.

□

Începutul făcut la Timișoara de studenția bănățeană a dat dovada că silințele și munca culturală ce aceasta proiectează să o desfășoare, merită cel mai larg și călduros sprijin din partea societății românești.

Avem credința că inițiativa studenților bănățeni va fi urmată de întreaga studenție universitară care, cu entuziasmul tinereții va contribui astfel, într’o mare măsură, la întărirea culturală a României întregite.

□

Cercul studenților bănățeni a dat ieri, joi, o serbare culturală în Lugoj, iar pentru duminică proiectează o altă serbare în Caransebeș.

În turneul lor, studenții au concursul și a 14 studente dela Universitatea din București, cari cu prilejul vacanței, au proiectat să facă o călătorie prin Ardeal și Banat.”

Din ziarul „**Românul**”, 1920

IOACHIM MILOIA DESPRE AUREL CONTREA

„D-l. Miloia, cunoscând, ca elev, pe dl. Prof. A.Venturi, îl va ruga să revizuiască stilul traducerii ce va face.

Primiți, Domnule Profesor, expresiunea profundeii noastre stime:

Din încredințare Aurel Contrea secretar general

Într-adevăr, Aurel Contrea i-a trimis lui Ioachim Miloia articolul lui C. Petranu. Acest fapt va determina începutul corespondenței dintre Ioachim Miloia și profesorul clujean.

„Mult stimate domnule profesor,

Amicul Contrea mi-a trimis manuscrisul „Sistema și metoda învățământului de istoria artelor la Universitatea din Cluj”, spre a-l traduce și spre a mă îngriji de publicarea lui. (...)”

Din volumul Ioachim Miloia, **Scrisori din Italia**.

AUREL CONTREA PENTRU IOACHIM MILOIA SOCIETATEA ACADEMICĂ „DACIA TRAIANA”

ROMA – Via delle Capelle, 72-A-Roma

1922-1923

DOMNULE PROFESOR!

„Cu cea mai mare mulțumire sufletească am primit scrisoarea D-voastră. din 1 iulie 1923, dimpreună cu două exemplare din lucrarea D-voastră „Muzeiele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș”, pentru care vă rugăm să primiți expresiunea profundeii noastre recunoștințe.

Ne vom îngriji, ca această carte de mare valoare pentru noi să fie cunoscută în Italia nu numai în revista potrivită, dar și intelectualilor și mai ales profesorilor de istoria artelor, cu cari suntem în cunoștință personală în Italia, care din muzee și monumente istorice și-a făcut un neîntrecut patrimoniu cultural.

Suntem convinși, consultând cartea D-voastră – că modestele noastre relicve istorice vor fi totuși în stare să îndrepte opiniile greșite, ce și-au făcut cale în străinătate despre noi, – din necunoștință de cauză.

Despre raportul în formă de articol (ce va face d-l profesor Aurelio Palmieri) Veți primi răspunsul la timp, dimpreună cu articolul în chestiune.

De asemenea așteptăm și articolul ce a-Ți binevoit a ni-l promite: rugându-Vă să ne mai trimiteți, dacă e cu putință, încă vreo trei exemplare din susmenționata lucrare „Muzeele din Transilvania”, spre a le înmâna la trei profesori cari ocupă catedre de istoria artelor la Universitate și Școlile Superioare de Belearte.

Primiți Domnule Profesor asigurarea profundeii noastre stime.”

Roma, la 11 iunie 1923

Aurel Contrea

Secretar

Din vol. I.Miloia, **Scrisori din Italia**

Dem.Cordoș

președinte

PAGINI DE CORESPONDENȚĂ

AUREL CONTREA CĂTRE FLORICA MALIȚA

„Dragă Florică,

Am avut un vis frumos și o întâmplare nostimă. Acum răsuflu mai liber și dacă mă vei primi, o să vii curând și să revăd regiunea voastră

Cu drag, Aurel”

□

„Dragă Florică

Ieri Ți-am trimis o telegramă, în care am precizat că joi, 8 August la ora 7 vom fi cu trenul personal de dimineață la gara Tileagd. Fratele meu a fost cam bolnav, iar surorile n’au putut veni la Timișoara să stea pe lângă casă, fiindcă am aici lucruri de preț iar ușile și ferestrele abia marți vor fi puse, pe când eu stau aci mutat pentru pază și conducerea lucrărilor mai de mult. Dorim de bine până la revederea de acuşica. Aurel.”

GEORGE CONTREA CĂTRE AUREL CONTREA

„Cu drag primii și ilustrata jubiliară ce mi-ai trimis-o acum în curând. Răul cel mai mare – după cum am accentuat și în rândul trecut – încă nu mi-au sosit cărțile. De altfel, sunt pregătit pentru toate realitățile ce aş avea să le întâmpin.

Un alt rău e că în 4 dec. suntem(...) Vine-n Ungaria. Te pup frăţeşte și aştept răspuns. George.”

□

AUREL CONTREA CĂTRE MAMA SA MARIA

„3 XII, 920 Dragă mamă!

Eu v’am trimis foarte multe scrisori până acuma, dar eu încă dela voi nu am primit nimic. Mi-ar făcea foarte mare plăcere dacă mi-ați scrie și voi, să nu mă frământ înzădar, ca să știu ce-i acasă. Eu o duc bine și sunt sănătos. Vă sărut cu drag, Aurilă.”

AUREL CONTREA CĂTRE FRATELE SĂU, GEORGE

„Frascati, 1 VI, 921 Dragă frate,

Căpătăm dela sârbi Vârșețul și Biserica albă, dar – se poate să dăm și noi în schimb ceva pe la graniță. Neștiind ce ne aşteaptă, fă tot ce poți și învață, ca la vremea sa să fii pregătit. Acum însă nu avea nici o altă preocupare și nu fii îngrijorat. Vă sărut cu dor, Aurel.”

□

„Genzano, 28 iul. 921, Dragă Frate!

Am făcut o excursie obositoare în munții latină (sic). Dl. Bucurescu mi-a scris că poți face examen în Septemvrie, numai să faci rugare. Aurilă.”

□

„Iubită mamă și frate!

Vă trimit sănătate vouă și surorilor mele. Vă mulțumesc de ce m’ăți trimes, am aflat în el toate precum m-ați (sic) scris. Mai vreo 3 săptămâni punem igzamenele, avem foarte mult de lucru. Sănătate, Aurel.”

□

„Dragă mamă, Am primit scrisoarea Voastră din 14. Măsaiele ce-am zis că le-am vândut, eu le-am păstrat să le aduc oricum acasă. Acuma de Paști o să cumpăr și de pluș dacă găsesc, și dacă îmi rămâne bani. Vă sărut, Aurilă”

PRO MEMORIA – PETRU ILIEȘIU

Ne di sospiri e degna de terra – G. Leopardi

„A răposat un profesor bun și truditor al liceului românesc din Timișoara. L-am cunoscut în cei dintâi ani ai vieții mele universitare, când dânsul frecventa ultimul an de Universitate la Pesta. Mi-a fost simpatic din cale dintâi ale cunoștinței noastre și stima mea pentru dânsul creștea din ce în ce mai mult. Pentru că amintirea nu poate să-l păstreze decât ca o ființă delicată, cu suflet frumos și cu cea mai blajină înfățișare trupească, pe care și-a păstrat-o ca student și profesor deopotrivă. Nici o pierdere nu putea fi mai mare și mai adânc simțită pentru noi decât decedarea lui, în floarea vârstei.

Cu moartea lui a lăsat un gol în corpul didactic din acest oraș și multă vreme îi vom simți lipsa.

E o tragedie zguduitoare să se rupă firul vieții, când dorul pentru traiu îl chema cu toate fibrele ființei sale; căminul familial, lăsat într-o durere fără margini, ca și școala, ce nu se poate consola fără de dânsul, toate îl țineau, îl cereau între cei vii cu legături indisolubile, cu nespūsă iubire. A fost de treizeciși patru de ani; a propus de șase ani la liceul nostru istoria și literatura românească, studiu care înalță și însufleștește. Aici i s-a dat prilej să întărească în viitorii conducători ai neamului, însuflețirea pentru trecutul nostru glorios și graiul dulce românesc și să aprindă în sufletele lor focul iubirii de neam. Și-a îndeplinit misiunea relevând știință și conștiință în toate, cuprins de mărimea misiunii ce împlinește școala și servind această mărime cu toată satisfacția sufletească.

Profesorul însuflețit și harnic odihnește acum în pământul rece. A murit. Cât de trist sună acest cuvânt! Moarte, cât de amară e pomenirea ta!

Dr. Aurel Contrea “

UN CRĂCIUN AL LUI NICOLAUS LENAU

„Pământului drag al țării Românești aparține Cetadul, (sic n.n.) comună nemțească din Torontalul nostru. În această comună, ce ne aparține, s-a născut unul dintre marile genii ale oamenilor mei, poetul nemuritor Niklaus Lenau, a cărui statuie frumoasă se înalță în piața principală a acestui sat drăguț.

Viața lui Lenau, ca a atâtor alți mari cugetători ai neamurilor, a fost plină de suferințe, zbuciumată, dar totuși cu atâta lumină caldă, mângâietoare. Suntem în preajma Crăciunului și cuvintele lui îmi par atât de solemne în această sărbătoare. Vi le împărtășesc și vouă, iubiți cetitori, cari fizicește sunteți atât de aproape de satul lui modest, încât poate, nici nu vă dați seama de aceasta.

Lenau povestește într-un scris al său, că a călătorit odată peste un câmp pustiu, plin de zăpadă îngreunată și după o cale lungă, frânt de oboseală, ajunge în sfârșit, la coliba unui pădurar. În odaie ardeau luminițele pline de strălucire ale pomului de Crăciun, încărcat cu ornamente. El face o descriere despre buna primire cu care a fost întâmpinat în acea colibă și despre bucuria familială cari l'a fermecat în acele puține

ceasuri ce le-a petrecut între dâșii; și această descriere e una dintre cele mai mișcătoare pagini literare ce s’au scris vreodată.

Pădurarul și soția lui rup încetinel câte-o dulceață (sic) sau jucărie din pomul luminos, și le dau copilașilor și străinului nou venit, din când în când. „Nu i-am priceput ce vorbesc, scrie Lenau, dar am simțit că în acel moment părinții și copiii erau pătrunși de aceeași sfântă fericire. M’am urcat pe cal, dar în suflet mi-a intrat deja un nou sentiment. M’am convins că nu se poate umplea abisul dintre sufletul omului și natura fără simțire de din afară; ființa trebuie să aibă un intermediar, ca să nu se piardă, să nu despere. Această sărbătoare a Crăciunului fu pentru singurătatea mea pustie, ca o rază revelatoare: eu nu mai sunt singur, eu mi-am regăsit speranța; în inima mea pătrunde o credință senină... și-am devenit din nou, creștin.”

DESPRE O REVISTĂ PENTRU COPII

„A șaptea mare putere politică este presa. Dar pentru ca ziarele să devină un serios factor de cultură și civilizație, se cere ca cititorii să fie educați pentru aprecierea ei. Ceea ce face viața unei națiuni superioare atât de intensă, nu e numai confortul tehnic excelent, ci și nenumăratele mijloace de creștere rațională. Vrednicul director al acestui ziar a avut un vis drag de tinerețe (care nu cred să-l fi părăsit) și acest vis dornic era: REVISTĂ PENTRU COPII. N-am înțeles ce voia să fie aceasta înainte cu vre-o opt ani, și-l înțeleg perfect de bine astăzi, când privesc de aproape avantajile unei culturi superioare.

În străinătate, alătura de marile ziare, se vând pretutindeni reviste pentru copilași, și fiecare ziar mare are atâtea ocaziuni numeroase de a edita pagini excepționale de dragul celor micuți. În pagini nevinovate și înflorite se prepară inconștient și fără greutate, sufletul și mintea fragedă pentru marile probleme ale viitorului. Fac lucruri mari în jucărie și învață multe petrecând.

Ar fi timpul ca problema revistei pentru copii să fie înfăptuită pe plaiurile noastre. Oricine aduce o jertfă pe tema aceasta, jertfește îndoit, și care dă un sfat mai mult pentru dânsa, sfătuiește de două ori. Căci de această revistă, (de se va face) nu se va bucura numai copilul, ci oricine o va prinde în mână. O spun din experiență largă; câte cărți se scriu pe lume și nu se citesc, câte broșuri apar și rămân neobservate, pentru că tuturor le lipsesc în comun ceea ce n’ar trebui să-i lipsească nici unei opere scrise; adică arta și măiestria simplă a scrisului. Dacă revistele copilărești se cetesc totdeauna cu mare drag de toți oamenii mari și mici, e că trebuie să trateze simplu și plăcut toate problemele ce se pun.

Dacă o revistă pentru copii nu e scrisă frumos, pierd. Subiectele sunt totdeauna alese, ferite de patimi și preocupări și conțin foarte arareori material pornografic sau păgubitor.

Din contră. Totdeauna tratează pe lângă istorisiri morale și probleme tehnice și matematice dintre cele mai atrăgătoare. Chiar problemele mari ale zilei se pun cu o simplitate, claritate și pătrundere care fascinează chiar pe oricare om adult.

Revistele pentru tinerime dau cea mai multă ocazie să grăiască marile genii ale omenirii. Sperăm ca revista pentru copii nu va întârzia să apară și la noi.”

Aurel Contrea
(fragment din ziar – notă de Florin Contrea)

PRO MEMORIA – LUI MIHAI DĂMIAN

„A răposat un scriitor al Torontalului, care mi-a fost prieten drag din fragedă copilărie și pe care, din cele dintâiu începuturi ale cunoștinței noastre îl iubeam din ce în ce mai mult. Pentru că amintirea nu poate să-l păstreze decât ca o ființă delicată, cu suflet frumos și înfățișare armonioasă trupească, pe care o avea ca școlar și fecior însurat deopotrivă. Sunt băieți, care când sunt mici, sunt buni, iar mari, devin răi, neastâmpărați. Sunt băieți care când sunt mici sunt blestemați, nestajnici, și ajunși mari se fac oameni de treabă. Mihai Dămian însă, deosebit de aceștia, a păstrat o conduită îngerească de pe băncile școlii primare, la bătrânul învățător Nicolae Popoviciu din Comloș, și nevinovat ca o fată mare a rămas până la sfârșitul vieții lui.

Nici o pierdere nu putea fi mai mare și mai adânc simțită pentru noi decât decesul lui în floarea tinereții. Pentru că, dacă ar fi trăit, ar fi rămas între cei mai buni din scriitorii Torontalului românesc. Nu cu mai multă carte decât dânsul și-au câștigat glorie, în literatura noastră, Anton Pann și Ion Creangă. Ca și aceștia era și Mihai Dămian, un scriitor în grai popular în scrisul lui, concepția plugarului nostru răzbătea plină de vigoare, robustă și încântător de frumoasă.

La groapa lui proaspătă, nu putem avea o datorie mai pioasă decât a-i aduna ce e mai frumos din scrisul lui într'un volum; pe care de altfel, dânsul l'a dorit în viață, cu ardoare. Tipărite în broșură, scrierile lui vor rămânea. Îndeosebi, cugetările lui superbe, exprimate în acele „Scântei din pipa lui Neica Mohor” sunt incomparabile, cred, în toată literatura noastră. Acestea sunt produsele cele mai de seamă ale talentului său, sunt rodul maturității sale sufletești.

Adunarea scrierilor sale nu e o muncă tocmai ușoară, pentru că a scris în multe părți. În decursul războiului a scris foarte mult în **Calea Vieții**, din Comloș, ziar care astăzi nu mai este, și în alte gazete populare din Sibiu și Arad. Poate, în sertarul mesei din în casa lui părintească, se vor fi găsit toate exemplarele ziarelor în care dânsul a publicat.

Dragă Mihai!

Fecior tânăr, fecior cuminte, pe care bunul Dumnezeu te-a încărcat cu toate darurile cele bune, afară de acela, care e mai scump decât toate, afară de viață, - fie-ți binecuvântată memoria Ta! Erai prea ales întru toate, și de aceea n'ai putut rămânea între noi, căci Cel Prea Înalt te-a chemat între îngerii Lui.

Nouă, însă, ne-a zbuciumat inima plecarea Ta și ochii ni i-a umplut cu lacrimi!”

Dr. Aurel Contrea

Profesor la Liceul C.Diaconovici-Loga

PRO MEMORIA – TEODOR SELEJEAN

„Sâmbătă, în 10 noiembrie a.c. a răposat, după o scurtă dar grea suferință, în comuna Pesac, fruntașul econom Teodor Selejean. Când, în mărginita noastră viață zilnic mor sute și mii de ființe, - (cine le-ar putea înregistra pe toate?) – se găsesc totuși cazuri când pasul și celui mai grăbit și celui mai dezinteresat trecător se oprește pe-o clipă, și se întreabă nedumirit: de ce la înmormântarea unui biet econom de țară, care nu e nici cel mai bogat în sat și care n-avea nici măcar învățătura pretențioasă a unui nădrăgar cu vază, slujesc cinci preoți și-l petrec până la groapă o mulțime de intelectuali, cu regret sincer și cu inima cernită, l-a urmărit tot satul?

Un istoric englez afirma că marele Talegrand (sic), fără epoca de glorie a lui Napoleon ar fi fost poate, un călugăraș captivant și erudit, dar nebăgat în seamă. În întinsul satelor noastre vitregia vremii, asemenea unei mori neostenite, macină mii de glorie, de talente, cari își frământă vigoarea robustă a sufletului în însoririle pașnice ale vieții dela țară. Și iată pentru ce dela sate ne vine atâta sennătate liniștită și plină de mângâiere. Sunt acolo câțiva artiști de-ai pământului, câteva suflete oțelite în truda istovitoare a plugarului pornit pe brazdă și aceste suflete rustice ne sunt pentru totdeauna izvor de poezie și de înțelepciune simplă, clară și dreaptă, ca proverbul dospit în experiența vieții.

Plugarul Teodor Selejean, mort în floarea vârstei, la 56 de ani, era unul din aceste exemplare reprezentative ale geniului țărănesc român. Nimeni nu-l întrecea în veselia exuberantă a se manifesta la sate. Marii regisori ai comediilor stilizate ar fi putut să-l ia de model. Râsul ce izvora din glumele lui era răsunător și limpede ca clinchetul drag al clopoțelilor dela țară, era fermecător, fără să fie trivial și era sănătos, fără să fie pornit din banalitate.

Dar și este cea mai răpitoare mostră de veselie plutea o undă de tristețe ce nu se putea releva, dar care îl ținea în cumpătul unui artist de carieră. Cine-l oprea? Cine-l reținea tainic, ca să nu se bucure cu tot sufletul de veselia, ce nu mai pornea dela dânsul, să veselească pe cei din jurul lui, pe când dânsul simțea hotărât fiorul rece al unei nebănuite melancolii? Era poate unda morții, ce implacabilă și crudă ne taie firul vieții în toiul așezării noastre? Sau, sub aparența veseliei, ieșea la iveală fondul adevărat al sufletului acestui plugar pilduitor, ale cărui sfaturi așezate, și cuvinte adânc gândite, puneau în uimire pe toți intelectualii cu cari venea în contact?

Transmitem îndureratei familii condoleanțele noastre. Medicul dr. George Selejean își plânge într'ânsul pe neuitatul său tată.

Am scris acest necrolog al plugarului fruntaș Teodor Selejean nu atât pentru a oferi o rază de lumină nemângâiatului nostru prieten cât, mai vârtos, pentru a preciza o concepție călăuzitoare și a ne fixa o atitudine ce ni se impune de mult rostului nostru politic, al tuturor. Sterilitatea vieții publice a generației de-acum constă în faptul că urmează orbește personalitățile, și astfel, toate înfăptuirile se fac numai prin prisma de orientare a unui ins fatal mărginit, și omenește plin de greșeli; iar mersul statului se bălăcește între ceea ce poate sau nu poate să realizeze individualitatea strămtă a unui politician. Or, asemănând concepția statului cu arhitectura unei case, politicienii nu sunt decât ornamentele dinafară, sterpi și inutili, lucruri menite să-ți înșele ochii și să-ți satisfacă vanitatea, chiar și atunci când clădirea e din zgură sfărâmicioasă sau putredă văiugă.

Dimpotrivă, noi, în fixarea personalității modestului țăran Teodor Selejean, am relevat, din clădirea mare a neamului românesc, o cărămidă arsă de văpaia dogoritoare a soarelui de vară, dospită în muncă cu sudoare, ce a stat acolo neștiută, dar puternică temelie pentru înălțarea poporului român.

Fie-i memoria în veci binecuvântată!”

Dr. Aurel Contrea, profesor.

SCRISOARE DIN JIMBOLIA

„Nici o comună rurală n'a existat în vechea Ungarie, mai frumoasă și rânduie decât aceasta. Mai populată da, era Bekes-Csaba, dar în frumusețe Jimbolia întrece chiar Chichinda-Mare, oraș de trei ori mai populat decât dânsa, și de care o desparte granița și douăzeci de kilometri distanță.

Era o frumusețe feciorească în această comună; totul în plină dezvoltare: uzina electrică se instalase cu puteri electromotrice atât de intensive, încât transporta curentul dătător de lumină până la Cărpiniș și spre nord până la Cetad, locul de naștere al nemuritorului Lenau.

Morile fără pereche erau într-o câțiva mai vechi, dar nu toate. Moara „Reformei” se terminase tocmai cu vreo câțiva ani înaintea războiului mondial, deodată cu fabrica de pălării „Decker”, pe care genialul meseriaș o construise în dimensiunile unei instalații de metropolă. Cine ar bănuși că această fabrică de pălării, rivală demnă a celor din capitalele Europei s-a pornit cu un atelier de pălărier de toată modestia?

Dar poate nici o întreprindere nu-ți inspiră simbolul avântului nelimitat ca fabricile de cărămizi Bohn și Muschong cari nu și-au găsit rivale demne decât numai în apropierea Vienei și în Alsacia, de unde fusese instalate.

Când vreun călător trece prin Timișoara se miră de avântul construcțiilor acestui oraș, care e mai bine zidit decât oricare oraș din România. Ei bine, se poate afirma, că marea majoritate a palatelor timișorene s'a construit tocmai fiindcă se lucra așa de mult la Jimbolia. Intrând cu trenul în Chichinda-Mare îți face impresia unei comune rurale. Când trenul trece însă, pe lângă fabricile Jimboliei, în gară, ți se pare că intri într-un oraș cu o sută de mii de locuitori, iar nu într-un sat a cărui populație abia trece de zece mii de locuitori.

Este nepieritor meritul d-lui ministru Duca, că ne-a asigurat nouă acest centru comercial de un nemaipomenit avânt. Într-adevăr, comuna nu numai că a fost asigurată nouă, dar meritul cel mai mare al ministrului de externe e că a salvat-o din calea ruinării economice.

Stăpânirea trecută a procurat neasemănate pagube populației comunale. Industriașul Treltz a comunicat M.S.Regelui, cu ocaziunea recepției de la Jimbolia, că paguba minimă a populației este de 30 de milioane dinari. Se înțelege cu câtă învioreare sufletească au primit locuitorii stăpânirea românească și cum, în urma acestei stăpâniri, toate au început să prospereze.

În urma faptului că în această localitate se află cea mai numeroasă masă de populație șvabească, (...) s-a considerat întotdeauna (că acesta -n.n.) e centrul șvabilor adevărați. Pentru aceasta a și fost predestinată în urma poziției sale geografice, de a fi centrul de atracție intelectuală a șvabilor, avându-și până și ziarul vechi scos în limba germană „Hatzfelder Zeitung”, pentru că locuitorii zic Hatzfeld comnei lor. (...) Dar alături de influența naționalității ni se implică datoria de a le face cunoscută și cultura noastră.

□

În Jimbolia nu s-a aflat un edificiu corespunzător pentru liceul german. Urmează, natural, să se ceară statului sume pentru construcții, cu atât mai vârtos că sub domnia trecută s-au făcut avarii atât de serioase încât edificiul nu prezintă toate garanțiile de funcționare.

Fiindcă din partea statului se necesită sume noi, atragem atenția autorităților noastre că acordarea oricărei sume să se facă cu infiltrarea culturii noastre și în acest loc care repet, în urma poziției geografice, este un loc de atracție și pentru români.

Menționăm că în Banatul Sârbesc, la o sută de mii de români, nu se află nici măcar un gimnaziu. Apoi județele Timiș și Torontal, cu populația cea mai deasă, cea mai înstărită și mai dornică de cultură nu are decât un singur liceu românesc, C. Diaconovici-Loga, care are astăzi 8-900 studenți (sic), fiind liceul absolut neîncăpător; căci dacă s-ar primi toți doritorii de carte, nu s'ar fi putut controla serios elevii, din cauza numărului lor prea mare.

Cauza este că însuși orașul Timișoara singur umple cu elevi toate locurile disponibile din liceu; dar elevi vin aci din întreg Torontalul și județul Timiș și, în urma situației de comunicație intense, chiar și din Caraș-Severin. Unde mai pui că românii din Banatul sârbesc își trimit băieții tot la unicul liceu din Timișoara. Astfel că acesta e cel mai populat liceu din toată țara, și trebuie neapărat descărcat de mulțimea mare de elevi.

Toți aceștia trebuie atrași la Jimbolia, care ar deveni singurul liceu românesc din Torontal, și fiind situat tocmai la frontieră ar trebui să atragă studenții români de peste hotare într-ânsul.

Cu ocazia votării bugetului acestei școli, atragem atenția forurilor noastre școlare asupra necesității imperioase de a înființa, cu toate mijloacele cari ne stau la îndemână, o secțiune românească la liceul din Jimbolia.”

(text scris imediat după primul război mondial – fragment tipărit din ziar – notă de Florin Contrea)

□

SĂRBĂTORIREA UNIRII LA ROMA

„Ziua de 24 ianuarie, data Unirii Principatelor române a fost sărbătorită cu mult fast la Roma de către societatea Academică „Dacia Traiana”. Solemnitatea a avut loc la legațiunea română. Președintele societății, dl. Contoș D. a relevat însemnătatea zilei, dl. Magheru a ținut o conferință asupra trecutului neamului românesc, iar dl. Nicolescu a vorbit despre rolul tinereții în România Mare. Corul, format din studenți și români aflători la Roma, a executat mai multe cântece naționale. Dl. C.Petrescu-Dragoe a cântat câteva doine românești, iar d-na G.Mateescu din Cluj a cântat acompaniindu-se la piano câteva cântece ardelenesti. Dl. A.Contrea, ca încheiere, a citit două poezii patriotice originale.” Roma, 10 februarie 1922

□

ERUPȚIA VULCANULUI ETNA

„Toată scoarța din adâncul pământului e topită într'o singură substanță fără formă, curgătoare, ce se numește lavă. În lavă e cuprinsă piatra, fierul, varul și toate materiile pe care le cunoaștem într'un amestec de nerecunoscut, un râu de foc. Acest râu de foc vârtos ajuns la suprafață, mai slăbește din căldură și se încheagă. Temperatura lavei, ce coboară de pe munte, nu are decât o mie de grade Celsius. Dar cât e de mare și această căldură!

Nu e materie vie care să nu se pârzolească în atingere cu ea!

Lava Etnei s'a năpustit peste cele mai frumoase câmpii ale Siciliei, peste păduri de pini frumoși, numiți și chiparoși și brazi de miazăzi, peste vii frumoase, de-ți era

mai mare dragul să privești la ele, și toată această mândrețe în atingere cu lava, în scrum și moarte s-a prefăcut!

Se înțelege că munca mântuitoare a omului s'a forțat și aci să împiedice furiile naturii. Regimentele de soldați cu arșelele în mână săpau tranșee, ca lava să nu stăpânească peste sate. (...)” (fragment de ziar, fără dată)

□

STUDENȚII ROMÂNI ÎN CĂLĂTORIE LA ROMA

„Studenții și profesorii Academiei Comerciale române care au fost la Roma, au fost primiți la stațiune, de numeroase asociațiuni, de subsecretarul industriei de reprezentanții legațiunii române, consulul general al României, reprezentanți Camerei de comerț, numeroși profesori și studenți.

Muzica regimentului de infanterie a cântat imnul și marșul regal român și italian. Mulțimea a aplaudat la trecerea lor strigând: Trăiască România! Trăiască Italia! Doamnele au aruncat flori. A domnit un entuziasm de nedescris. La Campodoglio au fost primiți de primarul Rava care le-a oferit o somptuoasă gustare (sic!)

Consulul general al României a oferit studenților un ceai la castelul Cesari. Ceaiul a fost urmat de un bal național unde muzica italiană și română au cântat împreună cu românii, imnuri patriotice ale ambelor națiuni.

Seara, sindicatul cooperativelor naționale a oferit un banchet, unde au fost invitați și români, dintre cari persoane cunoscute comerciale, italiene și române, ajutorul de primar de la Roma, profesorul Pop de la Academia din București. După discursuri, studenții români au cântat imnuri române și imnul Garibaldi, provocând aplauze nesfârșite și strigăte de „Trăiască România”, „Trăiască Italia”!

Consulul român și Consulul Fraters au trimis o telegramă suveranilor României, dorindu-le zile glorioase pentru poporul român.”

□

LA ROMA, COMEMORAREA POETULUI DANTE

„Senatul Romei a hotărât, după propunerea asesorului Corrado Ricci, să eternizeze și în bronz, marea operă a poetului, acea „Divina Commedia” care este „Cântecul Umanității”. Conferențiarul a arătat că opera lui Dante cuprinde toate virtuțile morale și ideale ale Umanității, prin demnitatea concepției, prin elevațiunea gândirei, prin frumusețea imaginilor, prin splendoarea formei și prin tăria caracterelor dezvăluite într-ânsa.

Se știe că toate țările latine, toată lumea civilizată chiar, a sărbătorit amintirea și opera lui Dante.

Nu există nici un poet, pe care o lume întreagă, cu o splendidă unanimitate, să-l fi sărbătorit ca pe Dante. Căci, Poet al Italiei și al latinității, el este, în același timp, prin tot ce opera sa a realizat ca frumos și ca ideal, - poetul Umanității.”

□

O EXPOZIȚIE LA FLORENȚA

„Ziarul „Messaggero”, raportând despre succesul expoziției de cărți și produse tipografice dela Florența, relatează că, a reușit îndeosebi de frumos, contribuția României care, prin zelul neobositului profesor Alexandru Marcu, s-a impus atențiunii și aprecierii unanim favorabile prin minunatele lucrări expuse, la această primă expoziție internațională de după război.”

Semnat: corespondent (Aurel Contrea)

TEATRU DE MARIONETE ITALIAN

„Fericiti sunt copiii popoarelor moderne. Nu numai de reviste au parte, ci și de teatru copilăresc.

În Italia sunt două tipuri din aceste teatre cari au stârnit admirația lumii și bucuria imensă a celor mici. De altfel nici nu-i de mirare. Adorația copiilor în Italia e proverbială.

Cele două feluri de teatre pentru copii le cunosc bine și m'au impresionat sufletește ca unul din cele mai superbe lucruri ale creațiunii omenești. Cel dintâiu l'am cunoscut asistând la TEATRO dei PICCOLI (teatrul celor mici) din Roma.

E teatru de păpuși, care era cu multă trecere înainte cu o sută de ani în Principatele Române, pe la curțile boierilor și e de mirare că această distracție delicioasă nu mai există în țara românească. Se mai zice și teatru marionettistic și e foarte răspândit în Franța, deși pare că patria lui ar fi la poalele Vezuviului, căci în Italia i se zice pretutindenea, teatru napolitan.

Tehnica acestui teatru de păpuși a luat o dezvoltare minunată, încât îmi pare că cinematograful va avea multe puncte de contact și de rivalitate cu dânsul, și după toate semnele vor avea să se împrumute reciproc meșteșuguri prin cari stăpânesc sufletul fraged al copiilor. La noi copiii se bucură prea mult de cinematograful, dar acesta nu-și bate capul de sufletul copiilor. De cele mai multe ori îl corupe.

Teatrul marionettistic a plecat însă din lumea copiilor. A cercat să placă și celor mari, dar i-a părăsit, să revină iarăși între cei mici. Și iată că crește și înflorește cu copiii. Ca să vă dau o idee de dezvoltarea teatrului de păpuși e destul să vă spun că oamenii de geniu, cum e renumitul compozitor Giuseppe Verdi, a scris partituri speciale pe seama teatrului de copii. Săptămâna trecută a fost premiera piesei muzicale „Betty” de Donizetti și vă veți da seama de însemnătatea acestui fapt când vă scriu că la reprezentare, a participat secretarul de stat Finzi și alți oameni de seamă, cari s'au simțit atât de captivați de feeria compusă pe seama copiilor.

Americanii, neîntrețuții yankee au recunoscut toată puterea fermecată a acestui fel de teatru și mi-a fost mai mare mirarea cetind că în New-York s'a inaugurat teatrul celor mici cu „Fortunello” care înainte cu două luni a fost la Roma. Cine-i Fortunello? Păcală al copilașilor italieni. A fost o veselie dintre cele mai zgomotoase când i-am ascultat glumele. Acum joacă „pe sfoară”, peste ocean.

La Milano există un alt fel de teatru pentru copii, dar acesta nu mai e teatru de păpuși de lemn, ci de adevărați artiști, în toată puterea cuvântului. Artiștii acestui teatru n'au mai mult de 12 ani, nici mai puțin de patru. D'Annunzio a asistat la acest teatru în vremile cele mai zgomotoase ale vieții sale, când a întreprins cucerirea orașului Fiume și zice că a rămas fascinat de prestațiunile fragezilor copilași. Eleonore Duse vorbește despre acest teatru într-un ton mai mult decât măgulitor. Cea mai de seamă artistă a acestui teatru e „Dolcetta” o copiliță de vreo zece ani, cu numele Marichette Valentini. Cum să vă descriu talentul ei?

Cel mai glumeț comic din Milano dl. Antonie Gandusio e în stare să facă să zâmbească și omul cel mai întristat cu veselia lui neîntrecută. Acest glumeț fără pereche s'a dus s'asculte pe Dolcetta, care a declamat o poveste duioasă atât de

dureros încât omul bătrân și pururea vesel și-a simțit ochii plini de lacrimi de povestea tristă a copilei.”

□

SERBAREA ZILEI DE ZECE MAI LA ROMA

„Societatea Academică Dacia Traiana din Roma a ținut să serbeze această mare zi a neamului românesc cu toată cinstea cuvenită. În fața unui numeros public, dl. Consul al României, Chirițescu, dl. Atașat militar Cezărescu, mai mulți filoromâni, dl. Prof. Rom Artioli, presidentul confederațiunii latine reprezentanții cercului studențesc „Corda Fratres”, numeroși artiști și studențimea română.

În vorbirea de deschidere, dl. Președinte Titus Buzilă mulțumește în numele Societății, d-lui ministru Penescu pentru bunătatea ce a avut-o punându-ne la dispoziție saloanele legațiunii pe lângă Vatican pentru a putea ține cu deplin succes această mare sărbătoare. Relevă apoi însemnătatea clipei prin care trecem, putând prăznui în Roma, leagănul gînteii noastre, cel mai frumos triumf al neamului românesc prin studențimea adunată din toate plaiurile locuite de români. Face un istoric al luptelor noastre din secolul trecut, oprindu-se îndeosebi asupra războiului neatârării. Se folosește de ocazie de a aminti că sărbătorim și un praznic îndoit: la 1848, pe această vreme de primăvară, s’au adunat la Câmpia Libertății a Blajului aleșii neamului și poporul românesc, să ne hotărască un viitor mai bun. Face istoricul din 1848. Vorbirea a făcut cea mai bună impresiune.

Dl. Aurel Contrea a ținut să amintească Societății că pre această vreme, acum trei ani a răposat „poetul țărănimii”, făcându-i apoteoza lui prin poezia „La moartea lui George Coșbuc”. Dl. I. Dăianu prin conferința sa asupra rolului tinerimii în România întregită, își îndeamnă colegii spre un idealism conștient, să-și ia rolul de a lumina și ridica în toate privințele păturile cele mai de jos ale națiunii: muncitorimea și țărănimea. Conferința a fost viu aplaudată.

D-șoara Grigorian a declamat „Regina Ostrogoților” de Coșbuc, dl. Dr. A. Isăceanu a relevat marele merit ce l’a avut în întemeierea dinastiei române Ioan C. Brătianu, sfetnicul regelui Carol. Sărbătorim totodată o sută de ani de la nașterea sa. Dl. Petrescu-Dragoe a cântat cu o caldă duiosie „Ce te legeni codrule”, d-șoarele Isăcescu, de asemenea, au cântat mai multe doine naționale cari au contribuit în cea mai frumoasă măsură, la ridicarea însuflețirii tinerești ce a dominat în Societate.

La sfârșit, dl. George Lația a ținut să amintească cu o negrăită durere, că bucuria noastră nu e deplină atât timp cât sute de mii de români în Bănat și Valea Timocului sunt despoiați de limbă și de lege, fără ajutor și fără mângâiere. Are nădejdea că tinerimea de la Societatea acad. Dacia Traiană va lupta din răspuțeri, ca fericirea noastră să fie deplină, iar miniștrii noștri cari cu demnitatea lor asigură respectul și drepturile unei națiuni de 17 milioane vor ști să ducă lupta politică aci, în streinătate, ca soarta desperată a fraților noștri subjuțați să fie știută de toată lumea cultă.”

Semnat: corespondent (Aurel Contrea)

SUCCESUL UNEI ARTISTE ROMÂNE LA ROMA

„Primăvara” și-a anunțat cititorii, la vremea sa, cum a reușit d-na Elena Văcărescu să înfrunte calomniile lui Appony aduse României la o ședință a Ligei Națiunilor.

E un lucru demn de toată lauda, cum femeile românce au reușit de multe ori, într-un chip mai abil și mai isteț decât știu bărbații, să-și apare țara. Astfel, în vremea războiului, propaganda pentru România în Italia a fost susținută cu un succes de o frumusețe rară de trei femei: Elena Bacaloglu, poeta Smara și Florica Cristoforeanu. Fiecare dintre dânsese, după priceperea sa specială.

D-na Bacaloglu a scris prea frumoase cărți despre România în limba italiană. Dar, fiind cărțile foarte scumpe de tipărit, și din cauza scumpetei, nu prea se cumpără. D-sa a editat acele cărți folositoare pentru noi pe cheltuială proprie, ca să fie mai lesnea citite, și când a fost nevoie și-a vândut chiar și juvaierele pentru buna reușită a cauzei românești. Ce-a făcut d-na Smara cu cuvântul?

Eminenta noastră poetă a ținut o serie întreagă de conferințe despre dreptatea Țării Românești. Mai ales, erau cercetate conferințele de la Castel Sant Angelo.

Iar astăzi, toate ziarele vorbesc într'un chip foarte elogios despre reușita cântăreței de operă Florica Cristoforeanu. La începutul războiului României, prizonierii români din Transilvania și Bucovina, când au căzut prinși, s'au înrolat în renumitele legiuni românești din Siberia și Italia.

Erau foarte însemnate nu numai pentru spiritul patriotic al lor, dar și pentru bunul echipament de care dispuneau. Erau poate, cei mai bine îmbrăcați soldați ai noștri, prevăzuți cu de toate.

Pe atunci, Florica Cristoforeanu, una dintre artiste de operetă cele mai renumite în Italia – era mireasa unui înalt ofițer italian, pe care-l câștigă pentru cauza românească. Ca să se poată organiza acele brave legiuni s'au cerut foarte mulți bani. Pentru folosul acestei legiuni, Florica Cristoforeanu a ținut concerte cari au adus venituri foarte însemnate soldaților români și țării noastre.

Astăzi, Florica Cristoforeanu a trecut dela operetă la operă și succesul înaltului talent al D-sale ne asigură tuturor cinste în fața streinilor. Stagiunea de operă din teatrul „Adriano” din Roma s'a început cu piesa „Mme Butterfly” și rolul de forță îl susține dânsa cu superioritate cuceritoare.

Activitatea rodnică a acestor femei sunt desigur, cele mai frumoase dovezi despre însușirile vrednice ale româncelor noastre.

□

UN DOCTORAT ÎN ITALIA

„În 23 decembrie 1924 dl. Aurel Contrea, prietenul și colaboratorul nostru, a fost promovat doctor în științe la Roma cu foarte bine (100), disertând (ținând vorbire) despre aur și telurii. Ce face hărnicia, priceperea și voia de lucru.

Dl. Contrea, băiat din țărani, nu cu prea mare avere, a făcut prima oară patru clase medii și școala normală din Arad. A făcut diferența de clase pe când urma pedagogul superior din Pesta.

A trecut apoi la Universitatea din Cluj unde, de asemenea, a făcut examene cu foarte bine; iar de aici la Roma, unde a terminat cu succes așa de frumos. Îl felicităm,

ne bucurăm și dorindu-i sănătate, îl așteptăm cu drag la muncă pentru binele neamului nostru, care are încă mare nevoie de oameni harnici și pricepuți.”

DE SFINTELE PAȘTI LA ROMA

„Dragilor mei! Am trecut cele mai frumoase serbători ale creștinilor, a sfințelor Paști. Aceasta e nu numai pentru că natura, în această vreme a minunatei primăveri, își încarcă cu cea mai aleasă avuție a ei, fața pământului înviorat, dar și pentru simbolul sublim al acestei înalte serbători: **Învierea**.

Străin în căi străine privesc cu inimă mângâiată și satisfăcută, de felul cum știu toate neamurile a prăznuî în această zi. Căci nu e deosebire de neamuri în această zi, - dela laponul, ce-și jertfește scumpetea primitivă a darurilor sale, până la yankee-ul american, ce dispune de-o bogăție nebănuită de avuții, - toți sunt pătrunși de același gând și sunt supuși aceleiași intenții superioare.

Deosebire se poate face numai în ce chip profită fieștecă parte a pământului de această sfântă zi. Sunt în Italia, și prin urmare privesc un caz particular. Ceea ce formează chiagul existenței aci, este intimitatea familială și, mai mult decât aceasta, dragostea de copii. Vieța familială nu poate fi, și nici nu e niciodată spectacol pentru streini. E foarte greu, mai ales celui de altă lege, a păși peste pragul casei italianului, chiar și de ar avea intenții bune: aceasta pentru a se feri de intenții rele. Vorbăria („pletica”) nu poate fi, și nici nu e subiect de familie și nu se face sânge rău cu ea, ca în alte părți.

E însă, un mijloc prin care orice om de treabă dintre dânșii îți rămâne foarte îndatoritor, - atunci anume, dacă îi bagi în seamă copilul micuț, îi spui vorbe mângâioase, sau îi faci ceva daruri mărunte. E de credința că cel ce-și iubește copiii, nu poate fi om rău., - și atunci italianul devine primitiv și te cinstește îndoit de mult.

În această atmosferă se desvelesc serbătorile Paștilor. Copilul mic e centrul preocupărilor și drag tuturor în răsfățarea lui nevinovată.

Îl încarcă cu podoabe și jucării și parcă serbările sunt tot atâtea ocaziuni de a-și arăta dragostea copilărească, cea fără de margini.

La Florii, La Paști și la anumite dumineci destinate anume, piețele se umplu de femei cu copii micuți în brațe. Unde mai înainte era învălmășag, circulație și lume zgomotoasă, acum răsar bordeiuri de lemn cu târgoveți zgomotoși, unde se fac zaharicale pe loc, în fața copiilor, cari își cheltuiesc în acea zi toți bănișorii (solzii) adunați de multă vreme. În acea seară pleacă cu toții, porecliți după urechi, de zaharicale.

Mai departe sunt corturile de păpuși și te prinde dragul văzând mulțimea de copii alegând jucăriile după culoare, mărime și tăria sunetului de trâmbiță. În altă piață sunt coșuri învăluite în bumbac; de firul de bumbac se leagă patroane de hârtie. Se aprinde firul și sunetele, pocnetele, sfârâiturile urmează lanț ca într-o sălbatică bătălie, de, - zarvă și nimic altă. Într’o parte, un băiețaș scapă balonul de beșică colorată care se înalță sus, sus de tot, până la înălțimea nezărită a norilor. Se înțelege că toată lumea își încoardă, sucește gâtul până nu mai vede nimic.

Altă uliță e plină cu lampioane. Perechile se preumblă, ca mirii în fața altarelor, pe sub arcade. Depe balcoane s’aruncă nemăsurate fire de hârtie colorată în care se vâlătuesc trecătorii. Toți râd, sunt veseli, pleacă satisfăcuți și decât toți, mai mângâiați sunt copilașii, micuții, „bambinii”, cari pleacă dormind la sânul mamelor, osteniți de atâta petrecere multă și nevinovată.

Să vă petreceți și D-voastră cu bine, dragi copii din țara mea! Cu drag,
Aurel Contrea
Roma, 10 aprilie 1922”

□

UNITĂ PLINĂ DE FARMEC

Duminica trecută, prietenul nostru și colaboratorul constant al **Primăverii** dela început, Dl. Profesor Dr. Aurel Contrea din Timișoara și-a sărbătorit frumoasa nuntă și cununie cu mireasa-i adorată, drăgălașa Florica Malița din Săbolciu.

A fost o nuntă plină de farmec și poezie pentru că sufletele gingașe ale mirilor s’au îmbrăcat în farmec de dulce poezie.

Urăm tinerilor căsătoriți viață lungă, plină de noroc și fericire....

DESPRE PARCUL SAN MARCO DIN COMLOȘU MARE

„Este cea mai întristătoare faptă ce apasă sufletul tineretului studios când se reîntoarce acum la vatră, în această frunză comună natală. Fiecare se întorcea cu mirajul unei stăpânitoare încântări. Pe fiecare îl copleșea cu duioșie gândul unei preumblări desfătătoare în această grădină fără pereche, insulă de verdeață și sănătate, în mijlocul unei stepe de climă secetoasă, unde praful îți năpădește răsuflarea și unde germenii tuberculozei se adâncesc zi de zi, tot mai nimicitori în piepturile firave ale generației tinere. Chiar fără să se fi adăpostit un sanatoriu – după cum era gândul multora – parcul din mijlocul Comloșului era o podoabă, pe care o arătai cu mândrie fiecărui străin ce-ți cerceta comuna. Și lauda ce se aducea obrazului estetic al comunei se răsfrângea asupra întregului Banat; căci se zicea că, dacă vrei să vezi făptura chipeșe, graiul înțelept și limpede al bănățeanului, mergi și stai de vorbă cu plugarul comloșean, - dacă vrei să te desfătezi într’o comună bănățeană, mergi și vezi Comloșul! Și avea străinul ce vedea!

Vă închipuiți că ați fi într-o cameră îngustă, cu ferestrele astupate, cu aerul confinat de să-ți înăbușe răsuflarea. Și când duhoarea toxică e gata să te asfixieze, deodată se destupă o fereastră și pătrunde aerul înviorător. Cum se îmbujorează fețele, cum se înviorează făptura, ca de-o minune magică ce-ți înnoiește firea!

Ce este un parc în mijlocul unei comune? O fereastră neprețuită de sănătate, vigoare, încântare și bunăstare. De bunăstare, da, pentru că o pădure, un parc, nu este doar o bogăție ce se cântărește cu stânjenuț pătrat!

Un stejar zdravăn din aprilie până în septembrie trimite în atmosferă 11 vagoane de apă. Și fiecare arbore sau pom trimite în aer mai multe, nu puține butoaie de apă sub formă de vapori, transpirând. Se înțelege că, distrugând păduri, grădini, parcuri, nimicești nori întregi, alungi pentru vecie ploaia binecuvântată. Istoria și geografia ne dau nenumărate exemple, cum popoare distrugându-și pădurile și-au tăiat creanga de sub picioare, și-au nimic țara.

Siria este o țară îmbelșugată, până când avea neprețuitele păduri cari ornamentau Libanul și Antilibanul. Dar venind fenicienii comercianți, având nevoie de lemn de marfă, foc pentru corăbii, au doborât cedrii cu nemiluita. Și nici după trei mii de ani Siria nu s’a mai putut reface, rămânând o pustie oribilă.

Aceeași soartă ni se pregătește și nouă. Bătrânii de 60-70 de ani își aduc aminte limpede, că în tinerețea lor erau vremuri mai frumoase, cu ploi mai multe și la timp. Tinereții neghiobi de azi râd de ei, zicând că se făloșesc cu iluziile bătrâneții lor. Și cu toate acestea bătrânii au dreptate. Datele meteorologice și statistice din acel timp ne vorbesc clar că pădurile erau mai întinse și ploile mai dese și la timp.

Noi, în loc să cheltuim vlagă și avere pentru păduri, parcuri și grădini, cu nepricepere prostească îngăduim ca aviditatea hrăpăreață să distrugă floarea de grădină din mijlocul comunei noastre. O grădină ce nu avea asemănare în tot județul și la care veneau oaspeții străini să o admire ca pe un miracol.

La ce să mai evoc frumusețea crăițelor cu ghirlande măiestre și arcate de verdeață dela pământ la coroane arborelui, dela un trunchi la altul. Unde e vița sălbatică și merișorul, răchițelele și tufele de scumpie ce ne desfătau inima și ne încântau privirea?

La fiecare cotitură, primăvara, în preafrumoasa lună Mai, ca aruncate de penelul măiestru al unui pictor iscusit, ne apăreau flori de toate culorile, de toate nuanțele, de parfumuri variate, de frunziș îmbălsămate. La mijloc luminișul rotund, ce-a văzut jocurile noastre copilărești zbeguindu-ne în jurul comunei cei de arbori. Băncile odihnitoare ne așteptau umbroase în latul cărării suitoare și din toate crângurile ne întâmpinau trilurile veselelor păsărele... Nimic de-acum din toate acestea. Monotonia searbădă și uscată ne privește rânjitoare!

UN VETERINAR ȘI-O VRĂJITOARE (povești adevărate)

„Într-un sat din jurul Clujului s'a ivit o boală de vite, deopotrivă de periculoasă și pentru oameni. Oamenii însă nu știau aceasta, dar o știa dl. veterinar (cujmit), care au și spus-o oamenilor, dar oamenii nu-l credeau. La aceste, veterinarul înștiința jandarmeria care confiscă carnea frumoasă, dar bolnavă, și dase poruncă: nu e mai permis să se vândă vite din această comună altor sate, ca boala să nu treacă în țară, să se lățească.

Dar oamenii puteau să facă și făceau chiar târguri bune cu vitele (bolnave) și, de ciudă și de necaz că veterinarul le trase peste socoteală și cădeau de la așa frumoasă dobândă, cei mai învrăjbiți păgubași au intrat noaptea în casă la veterinar și i-au spart capul cu bătaie. Așa de mare obidă le era.

□

Dar povestea nu se sfârșește aci. Pentru că n-au crezut cujmitului și au mâncat din carnea bolnavă, la un sătean i s'a îmbolnăvit greu de tot nevasta, din cauza acelei cărni rele.

Într'un târziu s'a dus, ce-i drept, la medic, iar medicul i'a spus că trebuia să vie mai de vreme, căci acum îi va trebui foarte mult timp până se va vindeca, că – de! – boala s'a înrădăcinat bine în femeie. Și cum omul păcătos n'are răbdare în năcazuri, sfaturile medicului și lecurile le lua numai cu o „doară” și cu neîncredere evidentă. La urma urmei, dase în numele sfântului și medic și tot, că nu mai credea în ele, și iată de ce nu mai credea.

În sat – (și în care sat treaba nu e?) – este cum zic, o vrăjitoare, ba sunt și mai multe de astea, dar omul nostru credea într'una tare, că tare o laudau babele, și de babe oare cine nu ascultă?

- Bună seară, Solomie – zise omul intrând în bojdeuca de lemn a vrăjitoarei. „Am venit la tine să-mi mântui nevasta de boală, c'am fost la doftor, dar doftorul nu știe să-i ajute.”

- Rău ai făcut bade, că te-ai pornit la doftor, când la mine întâiu trebuia să vii. Dar las' pe mine, c'o să fie bine. Nevastă-ta o chiamă?

- Mila; răspunse omul, - mila lui D-zeu să fie cu dânsa.

- Mila? – zisă vrăjitoarea – rău nume de soroace, cu greu voiu îmblânzi Necuratul cu numele ei, ce miroasă a aghiasmă.

... Să lași însă cinzeci de lei la mine și treci mâne pe-aici. S'aduci însă 13 ouă și un funt de clisă, și-o cotăriță de făină și... mai înșiră vrăjitoarea după ce începu să bâlbâie farmece auzite tocmai din gura lui...nu știu mai cum!

□

Omul nostru trecuse pe la vrăjitoare de două ori, de patru ori, de nouă, tot cu clisă, ouă, făină, și cinzeci de lei. Când se împlinise suma de opt sute de lei, bunul Dumnezeu se îndurase de femeie, și-o luă pe altă lume... Bietul om, să moară de necaz și de durere, și numai acum i se deschise capul, că vrăjitoarea îi înșelase. O anunță jandarmeriei, care tocmai în acea zi primise un denunț de la un alt om, căruia vrăjitoarea îi șterpelise cu farmecele, de suma neînsemnată de 900 de lei.

Intrând oamenii legii în bojdeuca de lemn, vrăjitoarea nu era, își luase tălpășița, și poate astăzi fericește pe alți nenorociți din lumea românească. Și fiți siguri, dragilor mei, că legea n'o s'o găsească degrabă. Pentru că vrăjitoarele țin babele, și cu babele ține tot satul. Vor avea ele grijă, s'o astupe bine.

□

Vrăjitoarele, femeii șirete și mincinoase, sunt una din marile scăderi ale poporului nostru. Și durerea noastră este mare, că țărani noștri cred în ele ca bețivul în răchie.”

MINUNEA UNEI VRĂJITOARE

„Am scris într-un număr al „Primăverii”, că rău fac oamenii și femeile noastre dela sate, ca și dela orașe, când cred în vrăjitoare, muieri viclene și mincinoase. Sunt unii slabi de înger, cari cred în ele mai tare decât bețivul la răchie. Căci toată puterea vrăjilor deșartă este, după cum întărește și următoarea adevărată poveste, căci aievea s'a și întâmplat întocmai, după cum aci vă scriu.

Ce nu știe, mă rog, o vrăjitoare din Paris, „Rue des Ulm”? Știe toate – ziceau muierile credincioase, - tot ce-i pe lumea aceasta și pe cealaltă. ”La o domnișoară, pe numele Helene, i-a povestit toate vorbele schimbate cu iubita sa maică, răposată de o săptămână. Fericita întru Domnul o primise pe vrăjitoare la masă așezată într-o grădină din poarta raiului. Dedesuptul mesei răsăreau limbi de foc, cari atingeau cearșaful de argint al mesei, fără să-i strice ceva. La masă, întru pomană îngerească, era maica Helenei, cu fața palidă și întristată după iubita sa fiică, rămasă pe pământ. Erau doi îngeri de-a dreapta ei, iar se-a stângă o mătușică din Paris, pe care tăria farmecelor o ridicase ușor la cer, trimisă fiind de fata orfană Helene, fața îndureratei maice i s'a podidit de lacrimi și a rugat pe vrăjitoare, ca pogorându-se la pământ, să-i spună Helenei, că nimica nu-i lipsește în raiu, ci numai îndepărtata sa fiică. Dar Dumnezeu i-a lăsat îngerii să-i poarte de grije și să-i întărească inima. Numai dânsa pe pământ să se poarte onestă, - să se încreadă tânărului Gustave, ce-a încredințat-o în viață și să-i facă jertfe pentru sufletul nemuritor al moartei sale măicuțe...

Și biata Helene făcea jertfe îngreunate. Ascultând de minciunile viclene și-a pus la dispoziția vrăjitoarei toată truda sărăcăcioasă a bieteii sale vieți de cusătoare sărmană. Tot ce agonisea ea își lua de la gură, și trecea vrăjitoarei în dar pentru sufletul neprihănit al dulcei sale mame răposate.

Precum vedeți, iubiți cetitori, vrăjitoarea pariziană știa să mintă mai abitir să zicem, decât sora Solomia vrăjitoarea din... Se frământa lumea după vorbele ei, ca muștele în jurul vasului cu zăr. A făcut zarvă atât de mare, încât până și poliției i-a fost treaba bătătoare la ochi. Imediat se și prezintă doi detectivi transformați în muncitori săraci. S'au schimbat atât de bine încât nici nu bănuia că, de astă dată, își face de lucru cu oamenii legii, - ci iată te miri cu ce proști, - gândește vrăjitoarea.

Un detectiv imediat și începe să se vaicăre prefăcut, că nevastă-sa s-a dus cu copilașul la o rudă din Lyon și acum primește știrea că nu-i acolo, a dispărut și nu-i dă de urmă. Dar el o să-i facă daruri bogate vrăjitoarei dacă-l ajută să o afle.

Vrăjitoarea neștiind că are de-aface cu un detectiv, e natural căci aceea nu știa că detectivul nici n'a fost însurat. Ci Solomia Solomiilor începuse cu visul maicii

Domnului și alte povești înflorite, că în Lyon, în str. Sfânta Barbara nr. 12 are să-și găsească nevasta și băiatul.

Detectivul aleargă la telefon, cere în grabă Lyonul și întreabă poliția de str. Barbara nr. 12.

I se răspunde – după cercetări minuțioase, - că nici nu este în Lyon uliță cu așa nume.

□

Cred că ghiciți acum ce-au făcut detectivii cu vrăjitoarea. Acum zace la ariște rece (sic) peste iarnă. Cum putea ea să știe pe lumea cealaltă ce va fi – când nici atâta nu ghicește, ce-i pe pământul nostru?

Dacă cea mai renumită vrăjitoare pățăște așa rușine mare – ce pot ști vrăjitoarele noastre, cari nu au nici o învățătură?

Vă las în judecata Domniilor voastre în speranță că veți găsi ac de cojocul farmecelor încornurate – cari e fac atâta rușine, și cari fură trăind bine în puterea minciunilor.”

A.B.C. (Aurel Contrea)

MOAȘTELE LUI NICOLAE BĂLCESCU

„Au fost descoperite în Italia, de către prof. Alexandru Isăceanu, care din anul 1919 studiază la Roma, și la 1920 îi aflase actul de moarte, pe care l-a publicat în ziarul italian „La Romania”, care pe atunci a apărut la Roma.

Ca prieten sincer al doctorului Isăceanu, mă bucur de succesul descoperirilor sale și-i doresc din toată inima, ca soarta să-i dea toate satisfacțiile pe cari, după atâtea suferințe în țară străină, le merită din belșug.

Descoperirea D-sale are pentru toate timpurile un imens interes științific și e de o deosebită actualitate pentru timpurile noastre. Nicolae Bălcescu a scris istoria pragmatică a lui Mihai Vodă Viteazul, a aceluși mareț Voievod care unise pentru întâia dată sub sceptrul său toate ținuturile patriei noastre sub o singură stăpânire românească. Le unise pe vremuri, când urgia străină era imensă și dușmanii neîmpăcați ai existenței noastre reușiră în scurtă vreme, să răpună viața Sfântului nostru Domnitor și să aplice zăbrelele sclaviei grele asupra Ardealului adorat.

Viața lui Mihai Bravul e o tragedie zguduitoare și Nicolae Bălcescu i-a scris istoria cu sângele lui. Cuvintele cu cari descrie Ardealul sunt cele mai frumoase din toată literatura noastră. Bălcescu intenționa să facă din istoria marelui Voievod o operă pur științifică.

Dar subiectul era atât de înălțător, încât în loc să fi gătat o istorie seacă de știință, a rodit cele mai glorioase pagini ale literaturii noastre naționale.

Acum, când visul lui Nicolae Bălcescu s'a împlinit aievea, - căci împărăția lui Mihai Viteazul e din nou în ființă, – genunchii noștri se pleacă în fața osemintelor marelui dispărut, cari de la Palermo vor fi aduse în țara noastră.

În întrunirile Societății „Dacia Traiană” de la Roma ascultam cu lacrimi în ochi destăinuirile duioase, pe cari ni le dezvălea verva fără păreche a tânărului cercetător Dr. Isăceanu. Și iată că frământările sale n'au rămas vorbe amăgitoare, ci o realitate care ne curățește inima și ne exaltă sufletul. Ne închinăm înaintea osemintelor bărbatului mort în streini, care a avut peană măiastră și sufletul de foc. Scriind istoria

lui Mihai Viteazul a avut viziunea clară a întregii Țări, între granițele ei naturale. A suferit exilul pentru ideile lui, dar osemintele lui intră în Țară când idealul său este în deplină desfășurare.

Amintirea lui e veșnică pentru noi.”

Dr. Aurel Contrea

NOTE DE DRUM PRIN ITALIA

„Dorul de casă e putere tainică care ne chiamă cu ardoare. Număram zilele pe degete și parcă vremea ne trecea foarte încet. În răstimpul ce ne-a rămas, căutam printre ghidele (îndrumările) ce scriau despre muzeiele și ruinele orașului – dacă mai e ceva demn de văzut și ne-a scăpat din vedere. Doream adică, să nu plecăm din acest oraș până ce nu vedem totul ce e de văzut și nu reîmprospătăm toate clipele de înălțare sufletească cari ne-au cutremurat inima, când am ajuns pentru întâia oară într’ânsul.

Roma, Roma, oraș mare și sfânt! Soarele aruncă raze îmbelșugate din bolta cerului pururea senin și maiestos. Mai doream să văd odată Via Appia cea nouă, de-a lungul căreia se rânduiesc atât de impunător coloanele apeductului roman. Nu-mi păreau de loc lucruri făcute de mâini omenești. Strămoșii noștri latini, aveau într’adevăr o virtute uriașe în arta construirii. Din depărtări de sute de kilometri se aștern vederii aceste ruine mărețe, care aduceau apa proaspătă din munții îndepărtați, orașului iubitor de curăție. De-alungul lor parcă vedeam sclavii sânguitori cari păzeau piatră de piatră, să nu se ruineze opera făcută cu atâta grijă. Ruinele vechi stăpânesc toată întinderea câmpiei șesului roman cel purtător de grâne...

De-alungul drumurilor sunt înșirați pinii pitorești zvelți și fără frunzișul încărcat al stejarilor noștri. Ei singuri ridică capul lor de măciulie gigantică în toată întinderea albastră, și soți stăpânitori vederii nu au decât pe aristocraticii chiparoși, care tăcuți și înalți în toată podoaba lor înfrumusețează, plini de mândrie și practitudine curțile castelelor și cimitirul larg de la marginea orașului. De-alungul drumului prăfuitor vin care și trăsuri pe două roate mari și grele cu încărcături de piatră, lemne sau butoaie cu vin. La marginea lor, italieni plictisiți cântă melodii vajnice și monotone, cântă într’una de dimineața până seara, trudiți și răgușiți, căci cântecul e una din patimile lor frumoase.

Tramvaiele și trenurile lor dese fac o larmă asurzitoare și continuă. Sunt obosit, nu atât de cale, cât de tropotele și sunetele multe și variate ce nu mai au sfârșit. Seara se coboară repede fără să-mi dau seama, în apus norii îndepărtați se îngrămădesc deasupra orizontului în conture felurite și culori de mai multe feluri. De-asupra capului meu vânățul senin devine din ce în ce mai pronunțat și parcă din nemărginita înălțime se coboară pânză fină de mătăasă albastră ce-și adună firele tot mai îndesate din zări și până-n zare. Numai în apus amestecul colorilor devin tot mai vii și tot mai fantastice. Un pictor, dacă ar întrebuința colorile cele mai răzlețe și sălbatice, cu greu ar produce o măiestrie mai minunată, ca ceea ce face soarele cu razele lui minunate. Alerg spre o înălțime să mă stăpânească priveliștea în toată desfășurarea ei.

Și dintr-o vatră de jar, din talerul larg al soarelui se desleagă fâșii, fâșii, mănunchiuri și panglici de raze de-un galben portocaliu, cari toate împreună încheagă o aureolă magică ce învăluie norii întunecoși, dându-le o înfățișare caldă și plină de

imagini. Culorile se descarcă într-un spectru ce se desfășoară din sine și prin sine, din nuanțe, ce parcă le îmbină treptat prin toate într-o singură culoare vie și puternică. Varietatea se întetește. Para soarelui coboară spre dealul Celius și deasupra caselor istorice și ruinelor renumite de pe Palatin. Coloseumul imens își spoiește zidăriile vechi într-o haină purpurie ca toga patricienilor romani. De-asupra lui cerul se înroșește ca de un izvor de foc aprins, ce nu se astâmpără decât în vineția arborilor din culmea geanicolului înalt. De-a dreapta lui se ridică cupola măreață a bisericii Sfântului Petru. Talerul soarelui alunecă acum de-a dreptul îndărătul cupolei și își țâșnește văpaia de-a dreptul din cadrul ferestrelor largi. Mirajul acesta e fără pereche. Toată lumea stă cuprinsă de mirare, admirând în extaz până ce soarele dispare sub orizont și întunericul devine atotstăpânitor. De-alungul străzilor se aprind lămpile electrice. Plecăm spre casă.”

Aurel Contrea

JERTFA EMIGRANȚILOR

„Da! Să facem ca emigranții să nu fie o hemoragie a națiunii noastre și nici măcar o infimă slăbire a ei. Da! Emigranții trebuie să rămână veșnic și oriunde pe suprafața globului pământesc o parte integrantă a națiunii și solidaritatea noastră să rămână pururea conștientă în fața lor.

Când tehnica comunicației atât de lesnicioasă, când telegraful fără fir ne pune în legătură directă cu Statele Unite – izolarea și nepăsarea de până acum este anacronică și păgubitoare.

Într’adevăr, dăunăzi s’a ascultat la Timișoara prin Telefonul fără fir concertul Operei din New-York. A fost o senzație fără pereche să simți cum distanța incomensurabilă a dispărut prin vrednicia tehnicei noastre.

Asta vor trebui să se apropie și frații noștri înstreinați, să simtă de aproape vigoarea sufletului, bătăile inimei noastre și izbânzile lor vor să se împletească cu biruințele noastre.” (fragment din ziar – notă de Florin Contrea)

DEPRE CULTURA BRITANICĂ

„Anglia de azi este rezultatul luptelor fără de prihană a poporului englez. **Britania stăpână peste ape** e cântecul național și azi, cu mândrie spun că hotarul țării lor la marginea apusă a mării. Cu greu se poate ataca o țară atât de izolată ca Anglia. Romanii au cucerit-o, dar n’au stăpânit’o niciodată, și nici Filip al doilea, nici Napoleon n’au reușit s’o învingă.

În schimb, dintre popoarele Europei ea a adaptat cultura mai târziu, nici Picții, nici Scoții străvechi nu s’au putut menține acolo și nici să devie modele altor neamuri. Dar englezii au prins rădăcini în ea și în fața asprei mări au devenit un neam de stâncă.

Robinson Crusoe e povestea ce o învață băiatul când răsare. Și nu-i un basm acesta. E cel mai clasic simbol al unui neam întreg, căci națiunea engleză a retrăit povestea lui. Insula era Anglia însăși, și naufragiatul, poporul englez. El n’a putut imita direct și nici împrumuta cultura altui neam, ci a trebuit să i-o creeze însuși, cu toată inconveniența naturii. Numai așa s’a putut forma o cultură specifică, trainică și sobră, ca norositatea atmosferei ei. Natura grea i’a făcut serioși.

La alte neamuri, teatrul e o comedie, la englezi e tragedie. Autorii Europei continentale, mare parte sunt caracterizați prin strălucirea scilpitoare a ideilor și prea nemăsurată a vorbelor, - pe când autorul englez e sombru, concentrat, rece și adânc, entuziast, dar aceasta nu-i răpește, ci fiecare vorbă cade ca o stâncă de granit; adevărurile rostite de ei au tenacitatea și măreția cuvintelor scripturii. Cultura engleză se pare mai greu accesibilă – în aparență – dar, în orice caz, mai fericită și mai fecundă ca a multor neamuri.

Întrucât ne privește pe noi, românii, e de un interes vital de a ne adapta felului englez de a ne crea cultura și a ne întări viața. Căci, dacă pe englezi îi înconjură (dar îi și apără), valurile mării – adeseori drumuri spre multe primejdii, dar și spre mari bogății – pe noi ne înconjură pretutindeni neamuri puternice.

Oțelirea lăuntrică a noastră înseamnă o tărie exterioară pentru noi, o individualizare a culturii noastre înseamnă un drum spre independență și superioritate în concertul neamurilor. Este o lege a firii ca cei care își adaptează forme de viață mai perfecte – se vor desăvârși. Și chiar dacă ne va cădea neobișnuit de greu să ne însușim un traiu și o cultură ce o urmărește pe a Angliei, aceasă urmare ne va rezulta cu cele mai adânci și mai norocoase consecințe pentru noi.”

Dr. Aurel Contrea
Prof. La Liceul C. Diaconovici-Loga

PROCES VERBAL AL UNEI ȘEDINȚE LA „ALTARUL CĂRȚII” (manuscris inedit)

„...al ședinței din 8 V 1938 Prezenți: M. Dr. Dan, C. Miu-Lerca, Gr. Popiți, S. Bănciulescu, G. Atanasiu, Simion Duma, Ada Crin, D. Grozdan, S. Velceanu, A. Contrea, T. Topliceanu, Volbură-Poiană-Năsturaș, Gr. Brădișteanu, N. Ivan.

Dl. președinte prezintă Cenaclului pe noul membru ales, Dl. Simion Duma și îl salută de binevenire.

Dl. Simion Duma emoționat mulțumește pentru onoarea ce i s-a făcut, promițând că se va arăta un membru devotat și activ.

Dl. Topliceanu spune că fiind mulți vorbitori la ședința cenaclului în cazul de față renunță la conferința publică. Rămâne ca în numele Cenaclului să vorbească numai dl. Volbură Poiană-Năsturaș. Locurile la teatru vor fi împărțite de dl. Președinte, ajutat de dl. Popiți.

Dl. președinte citește o scrisoare a d-lui Ion Minulescu, privitoare la serbarea din ziua cărții.

Dl. Gr. Brădișteanu lămurește concursul publicat de Astra pentru o broșură cu material potrivit serbărilor patriotice.

Dl. M. Ar. Dan cetește 2 epigrame recente la adresa poetului Mircea Rădulescu. Dl. Volbură Poiană-Năsturaș cetește 2 epigrame, una la adresa lui M. Ar. Dan, și alta pentru N. Ivan.

Dl. Gr. Popiți propune ca Cenaclul „Altarul Cărții” să se țină șezători literare în unele orașele. Cu organizarea acestora s-au dat următoarele însărcinări: Gr. Dugarin pentru Lugoj, C. Miu-Lerca pentru Lipova și N. Ivan pentru Reșița. Ne vom prezenta la numărul maxim de membri, iar la cetit vor fi preferați cei ce n-au luat parte la programul din Timișoara. Pentru deplasare se va cere autobuzul Primăriei. Dl. Președinte va interveni pentru a se obține.

Dl. Iosif Velceanu aduce la cunoștință că în 13 și 14 Iunie, Dumineca a doua după Rusalii se va ține la Timișoara „Serbarea Cântecului Românesc”, organizată de Asociația Corurilor și Fanfarelor din Bănat. Va fi o participare monstră, căci se vor produce cam la 10000 de cântăreți. Invită Cenaclul la aceste mărețe serbări și-i cere concursul. Îndeosebi dl. Președinte e rugat să se intervină la fundațiile Regale prin dl. Gusti precum și la Ministerul Cultelor și Artelor să acorde fiecare câte-o subvenție de 25000 de lei, din cari să se suporte spesele cu trenul ale coriștilor din centrele mai îndepărtate și mai sărace din județele Caraș și Severin. Dl. președinte M. Ar. Dan promite că va face tot ce-i stă în putință.

Dl. T. Topliceanu aduce la cunoștința Cercului că dl. Prof. I. Velceanu după o activitate plină de zbucium și de rezultate va intra în pensiuine în toamna anului curent. Aduce sărbătoritului omagiul Cenaclului nostru. Dl. Prof. I. Velceanu este aplaudat cu efusiune.

Dl. G. Atanasiu propune ca scriitorii Cenaclului, din bogata biografie a d-lui I. Velceanu să aleagă fiecare un capitol potrivit ce s-ar preta să fie stilizat în genul fiecăruia, ca toți laolaltă să-i scoatem o biografie romanțată, din care generațiile viitoare să-și scoată îndemnuri pentru muncă și progres. De încheiere dl. G. Duma cetește schița „La sapă”. La critică iau parte Gr. Brădișteanu, T. Topliceanu și Volbură Poiană-Năsturaș.”

AL DOILEA PROCES VERBAL LA ALTARUL CĂRȚII (manuscris inedit)

„...al ședinței din 15 V 1936 prezenți M.Ar.Dan, D.Grozdan, Gr. Popiți, V.Poiană-Năsturaș, Ada Crin, Simion Duma, A.Contrea, R.Fabian, C. Miu-Lerca, G.Atanasiu, Dridri-Goronița și N. Ivan.

Ada Crin citește mai multe versuri. Volbură-Poiană Năsturaș e de părere că se întrebuințează prea de multe ori expresiile “Ci” și “fu”. De exemplu:”Ci vrând să legi visările-ncepute”,

“Ci-n gânduri ce-aleargă pe căi nevăzute”. Apoi “Fu zarea iarăși stăpânită” și “O păsărică fu rănită”, încât i-aproape obsedant. Autorul în replică se gândește ca unele din ele să le înlocuiască . Însă expresiile nu sunt neuzitate căci se găsesc și la Eminescu. La Sonetele “Iubitei” și “Chemare” Gr. Popiți constată o timiditate extraordinară , iar C. Miu-Lerca prea multe idei pentru un sonet. La “Cântec arab” la expresia “Sub cort un opaiț lumina-și presare, joc, umbre” etc. Gramatical e corect “joacă umbre” și nu „joc”. Ada Crin mai citește “De ursită” și “Pe seară”.

Volbură Poiană-Năsturaș citește “Urâta satului”(poezie). C. Miu-Lerca o schiță din ziarul Vestul:”Scriu depe banca acuzaților”.

Dorian Grozdan citește un fragment din romanul “Diavolul blond” iar G. Atanasiu un mic fragment din “Însemnările unui monografist”.

Se trece apoi la discutarea amenajării detaliate a serbării din ziua cărții. S-a decis ca Dorian Grozdan să cetească vers în loc de proză. Claudia Milian și Melenția Șora își anunță anticipat neparticiparea fiind împiedecați de forțe majore. Apoi Fanfara Reg. V. Vânători va începe cu „Trăiască Regele”. Dr. Gr. Popiți va da indicații și îndrumări pentru decorarea scenei. Se face apoi repartiția locurilor. C. Miu-Lerca va invita și pe d. Sever Bocu, căruia i s-a rezervat o lojă. În altă lojă va lua loc dr. A. Cosma și dr. I. Miloia și maestrul S. Drăgoi etc.”

AL TREILEA PROCES VERBAL LA ALTARUL CĂRȚII (manuscris inedit)

„Al ședinței festive ținute pentru sărbătorirea zilei cărții din 17 Maiu 1936 în Teatrul Comunal din Timișoara. După imnul „Trăiască Regele” a luat cel dintâiu cuvântul maestrul Ion Minulescu, care în puține dar înaripate cuvinte, relevă însemnătatea momentului. Săptămâna Cărții a luat ființă în urma îndemnurilor M.S.Regele Carol al II-lea, Voievodul Culturii. Cuvântătorul crede că este tocmai cartea mijlocul care simbolizează esența culturii. Nu se poate închipui câmp de progres uman fără apanajul cărții. Dl Augustin Coman, împreună cu al d-lui prefect, aduce de asemeni elogiul cărții și îndeamnă tineretul să urmeze îndemnului regal, adică să cetească mult. În numele sf. Biserici păr. Protop. Ținera aduce binecuvântarea lui Dumnezeu asupra acestei clipe atât de însemnate. Dar D-Sa stăruie să se facă o radicală reformă a metodelor de scris, căci majoritatea cărților de-acum mai mult strică decât luminează. Dl. Rector C. Theodorescu dela Școala Politehnică relevă întinsa contribuție pe care-o face cartea în luminarea progreselor tehnice și de științe pozitive. D-Sa cere scriitorilor să scrie mult, să muncească, dar editorii să nu tipărească atât de mult. Adică din mult să culeagă numai ce e ales. Dl. Inspector școlar Prof. Silvestru Cioflec relevă inexorabila trebuință de carte a învățământului. Cere să se scrie mai mult și îndeosebi mai bine pentru tineret. Urmează apoi corul “Doina Bănătului” de sub conducerea părintelui diacon Bocșianu. S-au executat cu un desăvârșit succes:”Astă-vară n-a fost vară” și “Bănățeana” de S. Drăgoi

Apoi “Dura-duruiană” de Filaret Barbu, armonizarea cunoscutei poezii a D-lui C.Miu-Lerca.

A consemnat Aurel Contrea – secretar și bibliotecar al Societății Scriitorilor Români din Banat.” (manuscrite inedite – notă de Florin Contrea)

PROF. DR. I. ROȘIU-ROȘIORU

Ca poet și prozator

“Mă chema cenușa părinților pe pământul sfânt al României”

Activitatea literară larg desfășurată a eminentului bărbat de școală e îndeobște cunoscută.

„Ea ar fi desigur mancă dacă s-ar fi oprit numai la bagajul didactic cu care a înzestrat noile generații cari i-au trecut sub mână. Dar, dăruit din belșug dela natură cu harul ales al cuvântului poetic, el a reușit să încresteze o dâră luminoasă în ogorul greu înțelenit al vieții culturale de pe aceste meleaguri.”

Pământul natal își are și el influența lui magnetică. Cum se exprimă atât de plastic: “Mă chema cenușa părinților mei!” și printr-ânsa vede sfințit orizontul spre care a pornit.

“Aveam și noi bănățenii, un ideal de veacuri: să ne vedem în inima Banatului un altar de nădejdi și de lumină: O mare școală românească. Și am tot zidit la ea ca Meșterul Manole; dar în zisa poetului: Tot ce țeseam noaptea, - zorile ne destrămau și faptul zilei ne afla mereu cu visurile risipite, cu ochii plânși și cu mâinile goale. Îi lipsea Mănăstirii noastre visate: umbra, ce-și aștepta zidirea la temeia altarului”.

Avântul într-aripat ce se desprinde din această magie de cuvinte a fost desigur sufletul care s-a îngropat în cuprinsul clădirii, căci:

“Mănăstirea lui Manole, școala nastră de 1000 de ani visată s-a ridicat, - iat-o falnic strălucind în bătaia soarelui de primăvară, iar umbra zidită la temelia ei, s-a ridicat, în fruntea ei, luând numele apostolului: Constantin Diaconovci Loga”.

Colaborator distins al “Drapelului”, își încearcă prima destindere de aripi sub ochii iscoditori ai marelui român Valeriu Branisce, care-i publică, neprevăzut, poezia ce a văzut lumina tiparului în “Răvașul” dela Cluj, dar concepută în Reșița în 1907. E vorba de “Povestea noastră” care pare și azi de plină actualitate:

*Și cântecele toate mor
Se răzlețesc vecinii,
Pe strămoșescul nost-ogor
Se pripășesc streinii
- Sărmanul Piciu, lăutar,
Ce ne ținea de glume
Și-a spart vioara de amar,
Și a pornit-o-n lume.*

*Pe lâng-o casă, frânți de chin,
Se pun moșnegi să șadă:
Se uită minunați, că-i plin
De iarbă prin ogradă.
Vuind pătrunde prin șindrar
Și-și face vântul ușă,
Pe vatra goală nu-i nici jar,*

Nici spuză, nici cenușă.

*Ei, fost-a fost; e mult de atunci;
La izvor râdeau surate,
Horiau secerători prin lunci
Cu fețe îmbujorate,
Plecau semeți la împărat
Din satul nost, tot anul,
Feciori, de sta înfiorat
De groaza lor, dușmanul.*

*Azi nu-i nici han, nici cântec nu-i
Și-o surdă văierare
Se-ntinde-n goana vântului
Departa-n lumea mare...*

Suntem în preajma Crăciunului. Dar ce Crăciun puteau avea bănașenii cu floarea satelor plecată la războiu în măcelul pentru idealurile streine ale anului 1914. Tristețea copleşitoare se reflectează în inima lui de trubadur întristat:

“Unde-i poezia vremilor apuse, când fețe radioase de fericire – de la străbuni până la strănepoți – sub acelaș acoperemânt și într-aceeaș zare sărbătorească împărțiau bucuria Crăciunului.”

“Voi, fulgi de argint din slave pline de cântări, voi mândre nopți de iarnă cu satele albite, cu turnuri de biserici ninse, cu șapte clopote de aramă și-n ele șapte limbi deodată tremurând – voi, “pițarei”, voi colindători pe sub geamuri scunde înfocate cu magi, cu stele, cu sbor de nuci, cu toiu și fericire: voi sărbători cu bucurie, unde sunteți?”...

Și gândindu-se la cei expuși pieirii, exclamă:

“O, tinerime nevinovată, fragedă și nobilă tinerime, - înaintea căreia se întind mormintele acestea pline de morți, ce-și așteaptă învierea de obște, - mai scutură câte ceva din nevinovăția ta cerească și asupra capetelor noastre, plecate spre pământ...”

Ca străluminări de amintiri de veac apare, spre mângăiere, în clipa de durere, cel mai frumos drum pe care l-a făcut până atunci călătorul în Adriatică minunată:

“Vaporul își taie deja de trei ore repede drumul înainte pe noaptea senină; aruncă valuri mari albastre cu spumă argintată. – Adorm drumeții cari încotro. – Din zări depărtate străbate un mănunchiu de sulii luminoase, - vin repede, repede și trec, e un vapor italian, dela Triest spre Veneția. – trec orele ca clipele pe mare, când vânturile sunt domoale și apele liniștite.”

Dar decât orice peisagiu strein, oricât de fermecător, mai puternică e iubirea de țară, pentru exprimarea cărui dor de casă nu mai ajunge o proză, oricât de fin cizelată, ci poetul dintr-ânsul irupe în magicele versuri:

**“M-a prins cu dor, năpraznic dor,
M-a prins un dor de casă,
Un dor de cântul codrilor,
De glasuri dulci din leasă.**

**- Aș vrea să văd cum, pe măidan
Bătrânii tei prind muguri,
Să văd pornind înspre tăpșan
Plăvanii boi cu pluguri...**

**Să-mi plângă pela cântători
S-aud cum își destramă,
Din stână un corn, adeseori,
Durerea lui de aramă...
Să simt că sunt în țara mea,
Sub bolta ei albastră,
Să-mi cânte vers de rândunea
Sub streșini la fereastră**

Pagina însă se întoarce răbdătoare, ca foile din Calendar și dăm de mărețele sărbători ale ei. Dar în cataclismul de sânge, când Patimile Mântuitorului s-au coborât între oameni, poetul pătimirii, ca un duhovnic zărește ivirea zilelor de bine:

“Tăcere, omule al durerilor: azi se frânge pâinea deasupra ta, 12 evanghelii te-au petrecut ca ieri, pe calea de pe urmă sub asfințit de soare... S-a întunecat azi cerul, și pământul îngrozit s-a despiciat și cenușa morților s-a cutremurat sub povara suferințelor tale, și un miliard de stele strălucitoare au răsărit în feeria zărilor din lacrimile maicelor îndurerate, câte și-au presărat drumul până la Golgota. Ca mâne-i învierea... Ai tu credință destul de tare pentru toate acestea?”

Și glasul profetului s-a izbândit: idealul tuturor Românilor s-a întrupat și scriitorul în extaz exclamă, la vederea magicei înfăptuiri:

“Eu sunt visul visurilor voastre, sunt Geniul României Mari. N-am avut odihnă în adâncurile mele seculare, - m-am dorit la soare și lumină... Zămislit din lacrimi și din sânge, din cântece și doruri milenare, - iată-mă în mijlocul vostru și vă întreb: ce doriți? – Trecut și viitor, robie și libertate, moarte și viață: vi le pun azi toate în mână, - alegeți!”

“În răspunsul, ce-mi veți da, și în faptele pe cari veți întemeia acest răspuns, - zace însăși fericirea voastră...”

Ce deosebire dintre praznicul Învierii sub supușenia streină, sbătuți în chinurile morții, când abia mai licărea nădejdea, - și între Sfintele Paști din România anului 1919.

“Sună clopotele învierii... E praznic mare în țară: se duc voinici cu miile de strajă la hotare... Se duc cu pasul apăsător în ropot și cântări, de se-nfioară zările și tremură pământul. Scânteii răsar pe urma lor și limbi de foc, ce strigă: Trăiască mândrul tricolor – în România Mare...”

“Duoase mame dulci de ieri, - vremea tânguiri a încetat, nu mai plângeți, au înviat martirii și a răsărit soarele Românilor...”

“Sună clopotele...”

Și-i așa de frumoasă viața în patria întregită a neamului tău drag încât, precum odinioară la poetul Ovidiu: tot ce scria devenea vers, - astfel și acum clipele de încântare nu mai iau sfârșit:

“Trăim zile de mărire. S-a cutremurat pământul și ne-am trezit în lume nouă. Focuri sacre vestaline ard azi în fiecare casă cinstită românească, ca la cel mai mare praznic creștinesc, în noaptea Învierii.

Mirezme dulci din codri verzi se întind pe câmpuri de mătasă: au înflorit mălinii în crâng și zarzării la țară: e desfătare sfântă-n zări, și prima rândunea ne cântă zorile sub streșini... Doamne, e primăvară afară și primăvară în inimi, - și-s zile de mărire...”

Și poetul, nemai preocupându-se de sbuciumul frământat al zilei, poate să-i culce fără de griji plete, sub umbra înmiresmată a frunzelor de tei ale iubirii:

*“Ce cauți cu ochii visători
În zori și pe-nserate,
Când bați tăcut de atâtea ori
Cărările uitate...?
S-a dus ce-a fost... cântări și dor
În neguri și abisuri,
Și au veștejit în calea or
Și tei și flori și visuri.
Se scutur florile de tei
De-alungul pe cărare,
Tu stai în drum și-n seamă iei*

Pe una fiecare.

*Ridici floare, o privești
Și-o duci plângând la gură,
Ea-ți reînvie dulci povești
Și-ncet de minți te fură.
Târziu observi că-i mult de-atunci...
Mireasma-i te înșeală...
O rupi în mâini și o arunci
Petală cu petală...”*

Noi însă să lăsăm pe poet să-și deapene iubirea pe firul dragostei, ca fluturii pe firul de mătăasă.

Datoria noastră e să constatăm, după ce am răscolit, fugitiv volumul, că el rezumă cele mai frumoase pagini ale activității sale culturale din cursul unui sfert de veac.

Notările din “Făclii aprinse” seamănă cu acele delicioase descrieri de peisagii, pe care intreprinzii călători le cearcă la răspântia unei noi cotituri, când, în clipe de odihnă, perspectivele mărețe dau năvală într-o clipă să fie povestite, înșirate, rânduite, într-un ritm fermecător. Numai cetind însemnările lui, ne dăm seama ce diferită era viața noastră în era cea veche, de cea din România întregită. Puntea de trecere dintre cele două lumi trece peste abisuri, lumi despărțite prin prăpăstii, ce întredeschid un înfiorător amestec de sbucium de moarte și măreața înviere trecând la cea mai sublimă realizare a vieții noastre naționale: la nepieritoarea întregire a neamului românesc.

Articolele d-lui Dr. Roșiu-Roșioru ne redau în mod sugestiv această metamorfoză a sufletului nostru genuin în variatele momente ale acestei vieți. Dar ceea ce face opera d-lui Roșiu-Roșioru deosebit de atrăgătoare, sunt poeziile sale de-o impecabilă frumusețe. Prin versurile clare, ca cioplite cu dalta în marmora de Paros, dânsul se dovedește a fi un poet vrednic de admirație. Toate sunt mărgăritare de preț ale versificației, vrednică comoară de inspirație și duioșie caldă.”

Timișoara, 1942

Prof. Dr. AUREL CONTREA

(text extras din Almanahul Banatului, 1936 – notă de Florin Contrea)

SOCIETATEA SCRITORILOR ROMÂNI DIN BANAT
– Momente și actualități –
VOLBURĂ POIANĂ NĂSTURĂȘ

În zilele noastre de formidabilă criză economică și morală, e fără îndoială un semn al vremii și “Societatea Scriitorilor Români din Banat”, înființată de curând în Timișoara (25 III 1934)

Pe o vreme de egoism feroce, cu toată gama moravurilor de după război, - ce va să zică o societate de scriitori, adulmecând idealuri vechi în lumea nouă...?!

Când demagogia dela modă, stupidă și obraznică, își plimbă zilnic printre noi disprețul suveran pentru tot ce înseamnă: muncă, ideal, cinste și credință, - ce mai vor acei o mână de vizionari ireductibili, care nu-și văd coatele roase și ironia zilei, de dragul unui miraj depărtat?

Și apoi, – vor mai adăuga alții, – când atâtea alte societăți culturale și economice își încrucișează cărările în viața noastră zilnică, de nu le mai știi de rost și număr: pentru ce mai trebuia încă una? Doar cele mai multe vegetează chiar din pricina, că în comitetele de conducere se perindează mereu aceiași figuranți, cari, - în cele din urmă, – nici timp fizic nu mai au spre a răspunde tuturor îndatoririlor nobile...

Durere, trebuie să recunoaștem, că în cel puțin jumătate din asociațiile noastre de azi, abia se mai muncește ceva, - iar în cealaltă jumătate, viața e anemiată din cauză că nu se respectă diviziunea muncii.

Vorbăria infinită și paradarea prin toate comitetele posibile- e o boală veche a oamenilor noștri, și câtă vreme nu vom ști pune stavilă de fier acestei maladiei sociale, prin întronarea respectului pentru: Muncă, Adevăr, Morală, Frumos, - răul va dăinui înainte.

Iată, pentru ce cred eu că Societatea Scriitorilor Români din Banat, compusă exclusiv din oameni ai condeului, fără nici un fel de alte considerente sociale, e indicată și justificată prin înseși stările noastre de obște, în cari se impune, instinctiv, o grabnică revizuire de valori și idealuri.

Primul comitet al acestei Societăți se prezintă astfel:

Președinte: Volbură Poiană Năsturaș, S.S.R.

Vicepreședinți: Dion. Mardan și I. Roșiu-Roșioru.

Secretar: G. Popiți.

Bibliotecar: Aurel Contrea.

Casier: Gheorghe Atanasiu.

Membri în comitet: Aurel Cosma jun., Dridri Goroniță, Iosif Velceanu, Al. Țintariu, Mia Cerna, Gheorghe Bălțeanu, A. Peleanu, Lucian Costin, Damian Iverniceanu.

Cenzori: Ioachim Miloia și Traian Topliceanu.

– Mai e și un motiv aparte, pledând pentru înjghebarea acestei Societăți: E ambiția tradițională a pitorescului nostru Banat, - acest colț senin al României Mari, cu sol fecund de suflete și poezie... Banatul, leagănul atâtor organizații vechi, trebuia să-și vadă organizați și scriitorii săi... Căci, Banatul are și ceva specific în toate manifestările sale: Un fel de aromă primăvărată ce se desprinde din întreaga ținută a bănățeanului: plăcut și ospitalier, patriarhal și mărinimos cu toată lumea, uneori chiar

și în detrimentul său... Unde mai puneți cântecul lui, renumit în șapte țări, - și poezia nemuritoare ascunsă în codrii și poveștile lui de un farmec surprinzător...?

Acest specific bănățenesc se va resimți și în scrisul fiilor săi, lăsând o nuanță cuceritoare în chiar operele lor de valoare literară generală.

– Al treilea și cel mai de seamă motiv a înființării acestei Societăți, e de un ordin mai înalt: E timpul suprem să asigurăm scriitorilor noștri locul și cinstea cuvenită în lupta ce trebuie să dăm pentru afirmarea geniului românesc, pe întinsul Banatului nostru multicolor.

De cincisprezece ani, zadarnic subliniem mereu același avertisment, că în surdină se poartă chiar pe pământul nostru bănățean, un război de întrecere exasperată între diferitele naționalități. Asemănați, pentru documentarea Dvs., numai presa minoritară cu cea românească din Metropola Banatului, și aveți icoana reală a situației.

Nu suntem și nici nu putem fi dușmanii oricărui progres (fie acela chiar minoritar); - dar nu ne putem împăca nici cu stările noastre de obște, dezolate poate și din pricina că scriitorilor noștri, ținuți la distanță, li s-a rezervat până acum rolul de trubaduri de ocazie, – cerem atenția și demnitatea ce le revin logic, în viața noastră publică.

Cuvântul lor trebuie să răsunе de la înălțimi cuvenite, și ca un tulnic trebuie să cutremure conștiințele celor mulți și amorțiți.

Suflet și energii am avea noi la discreție; dar trebuie pornite odată.

Instinctul nostru de conservare, la mari răspântii istorice – s-a regăsit totdeauna. Sunt sigur că se va regăsi și în zilele istorice pe care le trăim.

„Societatea Scriitorilor Români din Banat”, veți vedea, va fi și ea un glas al acestui instinct de conservare și afirmare națională. Și cum subtitlul ei înregistrat e: „Altarul Cărții”, - pentru toți câți ne-am grupat în jurul acestui Altar, las să urmeze drept program și apropo cuvântul lui Vlahuță:

*Voi, căror vi s-a dat solia sfântă
De preoți ai acestei mari puteri,
Voi, în al căror suflet se frământă
Întunecate valuri de dureri
Și gânduri de un întreg popor gândite,
- Nu duceți minunatul vostru dar
Ofrandă mâinilor nelegiuite;
Ci, ca pe sfânta masă din Altar
A' mpărtășirii taină prea curată,
Așa cuvântul să vi-l pregătiți, -
Ca mii de inimi la un fel să bată
Și miilor de veacuri să vorbești...*

Timișoara, 8 aprilie, 1934

(text preluat din „Almanahul Banatului”, 1936)

O CENUȘEREASĂ A LITERATURII BĂNĂȚENE (Petru E. Oance: “Vasiova”)

„Zbârnăie soneria la poarta casei mele. Privind la geam, îmi apare o figură de Apocalips; sub o pălărie largă niște ochi cu fosforul inteligenței; în ei scânteiază poznele amărăciunii. Toată fața-i adumbrită de-o bărbuță în chip de cioc. Jacheta prelungă-i adumbrește figura-i înaltă, osoasă, costelivă. Credeam că-i Ovidiu Rocoș, comicul simpatic din trupa dela Craiova, ce devenise atât de popular în Timișoara, că-l acostau cârduri de copii pe stradă arătându-l cu degetul: uite-l măi pe Lutz din “Vechiul Heidelberg”, sau o altă figură de teatru, stârnițoare de haz.

Nu era actor, ci Petru E. Oance, directorul-proprietar, șef redactor, redactor responsabil, și redactor semnatar al tuturor rubricilor din “Vasiova”, foaie literară și de informațiuni. Precum vedeți, și dacă nu e actor, Petru E. Oance totuși a rămas în artă căci el este un artist născut și nu făcut, și să fi pornit pe oricare cărare a vieții, tot acolo nimerea.

A făcut și artă: *sculptura*, dar spre norocul sau nenorocul lui, se opri la poezie, dar cred că și actor de teatru ar fi fost tot atât de bun. Căci așa cum apare el pe stradă, e chiar și un actor, căci n-a ținut să-și dezbrace costumul în care a rolat. Nu știu dacă cultivă și muzica. În orice caz poartă o nezdruccinată prietenie consăteanului său compozitor Prof. Ioachim Perian.

Nu cunosc mai în amănunt viața d-lui Petru E. Oance. Am auzit că a avut și are încă o viață zbuciumată. Pare a fi originar dintr-o familie cu foarte bună stare, dar care a scăpătat. Astăzi, deși foarte sărac, are o comoară de copii, pe care-i crește cu demnitate. De altcum D-sa nu-și ascunde viața, căci ea e supusă toată cu cele mai intime mărturisiri ale tuturor gândurilor lui, în revista “Vasiova”, ce i-ar putea ține loc și de autobiografie.

Dacă totuși ne ocupăm și noi de dânsa, o facem pentru a releva o activitate de merit deosebit în ogorul culturii plugarului român, aci în Bănat.

D-l Oance a scos și patru volume de poezii botezate după anotimpuri: Primăvara, Vara, Toamna, Iarna.

În ele se oglindește concepția poporului despre viață, cu o rară putere de expresie și colorit. Amărăciunile care îl copleșesc pe dânsul nu le cântă pe un ton plângăreț, ci printr-o glumeață acceptare a vieții așa cum e, nu dorește vieții mai mult, decât o mai largă și mai dreaptă înțelegere pentru cei săraci și obidiți.

Deși aproape cu inima și cu viața de cei umiliți, Petru E. Oance nu e un revoltat al vieții, nu e un revoluționar, ci un om cu minte și așezat, conștient și chiar mândru de valoarea lui personală. Pentru a-i caracteriza scrisul, spicuim două strofe din ultimul număr al “Vasiovei”:

Mergi în vreo cancelarie, să rogi ceva pe domn-șef
Mergi degeaba, n-are vreme, indispus, el n-are chef,

Vino mâne, ori poimâne, îți răspunde dumnealui
Și-l auzi plecând pe ușe, cum se-nchină dracului...

Și

Toate cele merg d-avalma, toate celea merg pe dos,
Hăl mai tare e deasupra, hăl mai slab e pe din jos,
Hăl cinstit și de-omenie stă pe loc împins, lovit,

Hăl obraznic dă-nainte, reușește,-i fericit...

Relevăm cu încântare această Cenușotcă a literaturii bănățene, care sub cenușa modestiei strălucește ca aurul cel curat; căci laudă e cei vrednici, fără să se umilească celor puternici; el oglindește, ca nimeni altul și în clipele de desnădejde, o concepție înălțătoare despre rostul vieții. Petru E. Oance fără spoiala culturii pseudo-înalte și-a așezat pe masa plugarului scrisul său, ca pe-o bucată de pâine și plugarul îl păstrează ca pe-o hrană sufletească, făcută din grâu curat, fără neghină. Onoare lui.” Rev. Fruncea, 1937, Aurel Contrea

CEVA DESPRE SCRITORII DIN BĂNAT

„În viața culturală a națiunii scriitorii împrăștiați pe diferite regiuni ale țării au un rol de multe ori mai important decât cei dela centru. Scriitorii localnici fiind aproape de popor, temelia tuturor progreselor civilizatorii, observațiile, retrăirile lor sunt cu mult mai sincere, iar efectul asupra mulțimilor este cu mult mai hotărâtor.

Se prea poate ca scriitorii regionali să fie mai săraci în expresii, mai puțin rutinați decât cei din capitală. Dar asta nu înseamnă mare lucru și cine-i desconsideră se înșeală pe sine. Marea mulțime a cetitorilor, pe ei îi vede în carne și oase; cărțile acestora trec din mână în mână prin contactul direct ce-l au cu persoanele dintre care s-au ridicat și printre care trăiesc.

Dacă am cerceta numărul cărților cari se vând la stăruința directă, am rămâne impresionați de cantitatea lor. E știut lucru, că în general mulțimile nu cheltuiesc prea mult pe cărți. La cererea făcută însă de prieteni, rude, cunoscuți sau chiar de autor, la rugămintea făcută de-a dreptul, aproape, fiecare persoană se execută.

Cei mai mulți scriitori din Banat s-au grupat în societatea literară “Altarul Cărții”. Acest cenaclu a ținut serbări strălucite în fiecare an în luna mai, inaugurând ziua cărții. Cu asemenea program a descins nu odată și în provincie. Iar în ceea ce privește activitatea curentă ce s-a manifestat prin lucrările care s-au citit și criticat cu fiecare prilej. Multe greșeli cari ar fi văzut lumina tiparului, au fost astfel evitate. Altarul Cărții a mai însemnat și o solidaritate a scriitorilor de orice credință și deasupra tuturor vederilor politice. Cenaclul a fost adesea cercetat și de scriitori din alte părți (Ion Minulescu, Claudia Milian, Ion Th. Ilea).

Președintele Altarului Cărții este M. Ar. Dan (Dl. Profesor Dion Mardan de la Școala Politehnică) un temut epigramist, ale cărui „Drăcovenii” și “Epigrame” spirituale au fost tot atâtea perne cu ace, care au împuns cu ascuțișul ironiei multe însușiri echivoce ale persoanelor, mai mult sau mai puțin simandicoase.

Vicepreședintele cenaclului este dl.col. Volbură Poiană-Năsturaș, un ofițer de-o rară cultură și de-o neîntrecută vigoare lirică. Activitatea sa literară s-a manifestat de timpuriu și a onorat cele mai cu prestigiu reviste ale Capitalei.

Încă înainte de războiul mondial, în timpul din urmă Volbură Poiană a devenit unul din scriitorii dedicați tineretului școlar. Roman tineresc, de mare succes a fost “Din stejar stejar răsare” tipărit în acest an.

În calitate de secretar al Cenaclului s-a manifestat dl.loc. Gr. Popiți. Înainte cu câțiva ani a redactat revista literară "Românul". A scris apoi "Romanitatea graniței de vest" studiu istorico-militar. Primul volum de versuri a fost "Glasul Trupului și al Sufletului". Cel mai frumos succes îl avu cu volumul ilustrat: „Cântece din fluier.”

Apoi activ neobosit este dl.prof. Gh. Atanasiu, directorul școlii de surdo-muți. A scos două romane: „Adelina” și „Desmoșteniții” care au avut ambele câte-un răsunător succes de librărie. D-sa a luat parte și la anchetele Institutului social din Timișoara, tipărind "Însemnările unui monografist". A mai tipărit și cărți de specialitate pentru educarea copiilor surdo-muți.

Dl. C. Miu-Lerca redactorul ziarului „Vestul” s-a distins prin poeziile sale lirice, cu adânci rădăcini în folclor. Ultimul volum poartă titlul "Biblice".

Dl. Dorian Grozdan a scos de asemeni "Brazde păgâne". D-sa e secretar de redacție al revistei "Luceafărul" precum și codirectorul revistei pentru copii Prichindel.

Dl Romulus Fabian, preot în Gherman, a tipărit versuri de nuanță locală: „Din țara cu bob de aur”, foarte mult apreciate.

Dl magistrat Gr. Brădișteanu a scos un roman foarte mult controversat „Zidul plângerilor.” Curând s-a dovedit că d-sa e un suflet foarte delicat, spiritual, și de foarte bune intenții.

D-na Dridri Goroniță în "Miresme din Bănat" a scos la iveală minunate aspecte ale sufletului feminin, - după cum Părintele Melentie Șora, la rândul său, aduce în literatura bănățeană suflul unei vieți religioase, pornite pe calea învierii („Din carnetul unui preot de la țară).

Dintre redactorii ziarelor și revistelor au fost cooptați d-nii Nic. Ivan, (Fruncea), Pompiliu Șerbescu (Curentul), I. Bănciulescu (Timișoara), Dr. Andrei Bălan și Ilie Ienea (Suflet nou), Șt. Duma și alții ale căror nume îmi scapă. Din provincie: George Cătană, Mia Cerna, G.B.

Pentru viitor "Altarul Cărții" intenționează să-și lărgescă acțiunea și cadrele.”

Dr. Aurel Contrea

Din „Almanah bănățean”, 1936

EROILOR PATRIEI **(manuscris inedit)**

„Iubirea de Țară e fără îndoială, cea mai sfântă din datorințele omenești. Pentru dânșă trăim, și murim pentru dânșă. Viața e bunul fără de margini ce i s-a dat omului pe pământ și omul, acest bun al său, mai presus de toate îl dă pentru țară fără șovăire. Națiunile mari ca Franța, Italia, Anglia și America au hotărât să facă gloriificare dreaptă a acelor cari au căzut jertfă acestei scumpe datorii. Din inițiativa lor s’au făcut serbări care aveau să însemne apoteoza soldatului necunoscut.

Câți soldați au căzut pe câmpuri de luptă! Frontierele din cele patru părți ale lumii sunt tot atâtea morminte fără margini. În ele zac trupurile nenumărate a acelor mulți cunoscuți și necunoscuți cari și-au dat viața pentru țară. Și acei care nu mai au parte de mângăierea vieții, vor avea parte de onoarea veșnică, ce le-o ridică datoria pioasă a celor vii. De aceea, serbările soldatului necunoscut au avut o nespusă duioșie.

Fiecare dintre noi avem pe cineva mort la bătaie, cineva care ne-a fost drag și care a fost o parte a vieții noastre. Acum zace într-un mormânt departe, necunoscut de nimeni și neavând pe nimeni pe aproape. Dintre acești eroi fără nume s’a ales unul și s’a așezat în mormântul cel mai frumos al țării, în Altarul Patriei.

De dragul celor morți și cu gândul la dânșii s’au ridicat acest Altar. De dorul acelor, cari au fost eroii noștri și cari și-au dat totul pentru norocul și fericirea noastră, a tuturor celor vii.

Dragi eroi!

Câți ați murit fără zile și fără număr în floarea tinereții, șoptindu-ne vorbe duioase în delirul și durerea nemărginită a morții. Câți sunteți, care nu aveți la cap o cruce, și câți nu ați auzit glasul clopotelor la înmormântarea voastră? Câți ați avut copii micuți, pe care i-ați iubit ca lumina ochilor, și i-ați lăsat, câte soții nu ați îmbrățișat cu sărutarea caldă a vieții – și le-ați lăsat; câte mame nu v-au urmărit cu inimă tremurătoare și le-ați lăsat și pe dânsele, ca pe tații noștrii arși de soare și arzând de dor, dar v’ ați luat frații de braț și ați plecat cu toții până la unul și fără șovăire...

Țara voastră are multe comori, dar nici una mai presus decât voi, căci prin voi le are pe toate împreună. E trupul vostru, gingaș și fecioresc, ce le-a răscumpărat pe toate.

Și mai ceva; tot dela voi, ce trăiește pururea ca lumina strălucitoare în întunericul nopții, ca o nădejde în clipe grele și mângăiere în vremuri de bine: e sufletul vostru dorit și doritor mai presus de toate, pentru care ne rugăm și ne vom ruga până când inimi vor fi în piepturile noastre și în suflet simțăminte.

Pentru acest suflet al vostru am ridicat acest Altar, spre mărirea lui Dumnezeu și binecuvântarea voastră. Căci ceea ce ați dat prin moarte a fost apa veșnicei vieți, un ideal pentru cei ce sunt și vor veni...

Primiți dela noi această răsplătire spre pomenirea voastră!”

Aurel Contrea

ANEXE: BĂNATULUI

Bănatule, tu țara mea frumoasă
Pierdut în largul zărilor surii,
Tu leagănul copilăriei mele,
Tu raiul meu, cu-atâtea bucurii;

Mă chiemi cu glasul patimei înfrânte
Îngenunchiat de-a veacurilor sorti,
Ca să-ți urmez cărarea ta pierdută
Sub rostul trist ai fraților mei morți;

Mă chiemi cu glasul dornic de izbândă
S-adun flăcăi din dealuri și din văi,
Căci vieața ta e-n spasmurile morții,
Căci trupul tău se frânge de călăi!

Bănatule, tu țara mea aleasă
Ce crești în tine fierul din adânc, -
Ai lanuri verzi și holde și grădine
Și tot ce e comoară pe pământ.

Te scoală azi! Fioru-încremenește
În inima vitejilor pribegi,
Căci patimă renăscătoare crește
Ca să răsbune vremile vitregi.

Se freamătă purtați de biruință
Stejarii codrului din Severin
Și Carașul cu culmile cărunte
Și-adună-n sârg soliile ce-i vin,

Căci oști astrânge-n largu-i Torontalul
Și malurile cruntului Timiș,
Să apere cu trăznetul din zare
Pământul pentru care sunt trimiși.

Iar când tăria-n zori se rumenește
Și pierde norul vieții-ntunecat:
Te vei trezi, căci veșnic românește
Va stăpâni virtutea-n largul tău, Bănat.
Caransebeș, 1920

LA PACEA CE-O SĂ VIE

Se-ntorc vitejii înapoi
Se-ntorc dela război,
Răsună codru întreg de ei
Și plină e calea de tei
De cântec de cimpoi.

De acum e pace și belșug
Și-ntoarce-s'or la plug,
Și-or râde toți ca'n zile mari
Și-or strânge veseli cari de cari
Copiii lor ce fug.

- Dar tu n'ai râs de sărbătoare,
Și n'ai nici pic de stare: -
Stai zăbunită, fără scut,
Căci de pe lume ți-ai pierdut
Dragostea ta mare.

Și nu'ntelegi cum El e dus,
C'o vorbă nu ți-a spus,
Să fi știut ai fi plecat
Să nu îl lași, cum l'a lăsat
Să piară, Cel de Sus.

Se-ntorc vitejii înapoi
Se-ntorc dela război
Tu îl privești pe fiecare
Și tu la toți stârnești mirare
Că'n tot ce știi, te-ndoi.

Că nu'ntelegi cum de e dus
Că cerul doar i-atât de sus,
Și ție vorbă nu ți'a spus
Să pleci în lumea mare
Că tu l'ai fi adus.

A Contrea

(text inedit)

IMNUL ȘCOLAR
(Liceului C. Diaconovici Loga)

E cea dintâi dorință ce-mi frământă
În șoapte-aprinse flacăra din piept,
E cea dintâiu strigare ce mă-ncântă
Și semnul drag, ce vajnic îl aștept:
Să fâlfaie cu fală tricolorul
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

Să fim chemați cu inima zglobie
Și cu avântul veșnic plin de foc,
Ca steagul nostru ridicat să fie
Căci sfânt e semnul lui în orice loc:
Să fâlfaie cu fală tricolorul,
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

Suntem aleșii vremilor mărețe
Cari au părinți și frați ce s-au jertfit,
Făcând cu sânge planuri îndrăznețe;
În rostul lor i-al nostru rost sortit:
Să fâlfaie cu fală tricolorul
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

Își crește vraja-n câmpuri și la deal
Întinsul țării noastre adorate
Ne farmecă cu darurile-i toate;

Un dar e și supremul ideal:
Să fâlfaie cu fală tricolorul,
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

În plaiurile noastre minunate
Își au strămoșii veșnicul lăcaș,
Și vom izbi cu fulgerele toate
De-ar îndrăzni să-l calce pas vrăjmaș:
Să fâlfaie cu fală tricolorul,
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

Bănatule, cu vлага frântă-n două
Să nu-ți mai plângi Tu fii-nstrăinați,
Că-n piept ne este vлага veșnic nouă
Și-n veci nu vom uita că ne sunt frați:
Să fâlfaie cu fală tricolorul,
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

Patronul școalei noastre ne privește
Cu ochi duiosi din timpul secular,
Căci rod bogat sămânței sale-i crește
Ca-n lanul plin de spice, la hotar:
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul,
Să fâlfaie cu fală tricolorul!

LA ROMA
(Imnul societății Academice “Dacia Traiană”)

Din Dacia ne-a adunat
La Roma o scânteie,
Ce s-a aprins, când neamul dac
Luptând cu Divul Împărat
Căzu pentru-o idee.

Un neam ce-n jertfă s-a născut,
Prin moarte și din vieață,
Norocul și l-a cunoscut
Când alegându-și vieții scut
Și-a pus nădejdea-n brață.

Din toiul trudnicului ieri
Noi am ales cununa
Sub bolta cerului senin
Cu soare cald și vântul lin
Ne bucurăm într-una.

Un neam ce jertf-a cunoscut
La Sarmisegetuza
Și-acel ce-avea lupoaica-n scut: -
Din lupta lor am cunoscut

Virtuțile și muza

Povestea neamului întreg
O lege ne învață
- Precum sămânța scoate vreg –
Prin zgura solului vitreg
Și noi, scoatem povață.

Când vifor înspăimântător
Asupra noastră vine,
Ne vom ruga c-un singur dor,
S-avem în suflet forța lor
Și-același sânge-n vine.

Să vie-atunci orice-ar veni,
Pe viață și pe moarte
Oricâte rele ne-ar meni:
Noi drept în față le-om privi,
Căci ne-am croit o soarte.

Roma, Martie, 1921

CĂ TĂT BĂNATU' I FRUNCEA!!

La târg miergând pe izâmban
Colo p'a tria glasă
Givănie Stan cu Iorgovan
În limba lor d'acasă.

Hei! Multe-avem noi în Ardeal!
Grăiește Stan cu fală.
„Bănatul vost din mal în mal,
E o nimica goală!!

Mitropolit! Voi nu aveți,
Căci e la noi acasă;
Iar catedrala să o vezi,
Ce mare-i și frumoasă!!

Avem și oameni cultivați,
Gazete cu renume,
Avem profesori, advocați,
Cum nu mai sunt pe lume!!”
.....
.....

“Nu cie'nfoia așa pogan,
Ca un tutcan din coadă!”
- Răspungie-atunșia Iorgovan
„Că vorba tia'i pria șoadă!

Mietropolit! Binie, c'aveți!
De asta nu nie doarie,
Dar pe vlăgica nost să'l viedz
Că'i sfânt, ca mândru soarie!!

Cu catiedrala dela voi
Tu stai să'ț ieș din firie!
Ieu: nu mă laud, dar hai la noi

Să viedz tu mănăstirie!!

Șaudz la oameni învățaț
Cum nu mai iest pe lumie!!...
Voi numa'n bobot îi lăudaț
De șie nu-i spui pe numie??

Mocioni! Mă! Rumân bogat!...
Îl șcie, mă, tăt natu:
Îl șciu copiii dela sat,
Și'l șcie și'mpăratu!!...
.....

Iar Bredișian îi arvocat
Din viță păoriască,
Îi floarea nastră dân Bănat:
Christos să ni'l trăiască!!

Și tăt în crieșciet să șăgieț
Pân v'o duria criielu
Voi niși odată n'o s'avieț
Țăitung ca Dărăbielu.

Cu mulcie vă născocoriț,
Dar una să o șci tu;
Că niși când n'o să 'nfăptuiț
Un cor ca a lu' Vidu!!

Și dac'un viac tu ci'i lăuda,
Să șci, că și atunșia,
Ca și acu ț'oi arăta,
Că tăt Bănatu'i fruncea!!!”

DR. GEORGE GÂRDA

TĂT PAORE'I MAI BINIE!

Bași George șagie lângă foc
P'un scamn cu tri pișoarie,
Iar Solomie în târnaț
Îndrugă la fuioarie.
.....

„Tu Solomie! – dzâșie el –
Ieu tarie mis pe gânduri,
Că dascălu m' o dat un sfat
M' o dat d' atâcia rânduri:

Să'l dăm pe Ghiță a ușcoli,
Că tarie îi cumincie,
Să' nviete mult, să' nviete limbi
Să miargă înăincie!

Că are cap, că din bufari
Iel dzâșie tăt d' a rostu
Că șcie cătichisu' ntrieb
Tăman ca „Tatăl nostru”

La iezământ, orația
Ca apa iel ț' o spunie,
Și gramatica ha mai gria
O dzâșie de mienunie!!!

Să'l fașiem domn la v'un oraș,
Ca să trăiască binie,
Să nu mai umble morșielit
Și chinuit, ca minie!!”
.....
.....

- Planu vost ar fi frumos!
Răspungie Solomie,
- Dar carie domn ar fi mai bun
Cie rog să-mi spuni și mie?! –

D'apăi niși dascăl n' ar fi rău,
Că arie plată bună,
Și arie marie șinstie' n sat,
Iar banii' i vin la lună.

Dar popă crier c' ar fi mai bun,
C' arie pământuri mulcie
Și fie moarcie, ori bociedz
Lui tăt vienit i-adușie.

Ori doftor d' ai cu ochilari,
La carie orișie boală
Îi varsă bani' n bugilari
Cum torni păsula' n poală.

Dar îi mai marie-un arvocat,
Că umblă în căruță
Și pentru-o vorbă la biețarc
Ia' ndată șinși băncuțe!”
.....

„Tu iești bărbat, tu fă șie vriei;
Grăieșcie Solomie,
- Dar ieu cu mincea mia îț dzâc:
Niși una să nu fie! –

- Că viedz, că dascălii de az'
Cam tăț mor de ofică;
Și popă deșie să'l fac,
Dacă nu'l fac vlăgică?? –

- Iar doftor, d' aia dîn șpițari,
Spurcat d' atâcia boalie:
Nu-l fac, păzască Dumniedzeu
Să șciu că mor de foamie! –

- Ș' apăi de arvocat?? Nu'l dau,
Să vină și împăratu,
Că arvocați' s bielitori
Și' i blastămă tăt natu.

- Și șie să'l dau d' aiși d' acas?
Să crească' n căși străine?...
.....

De cât un domn de hăi d' ai spus,
Tăt paore' i mai bine!!!”

DR. GEORGE GÂRDA, Din
„Almanah bănățean”, 1936

L'O LUMINAT

Cu bufariu'n mână popa
O plecat îndată'n sat
Ca să spună și lui prota
Cât îi iel dă supărat:

Am și eu creșcini ca naiba
Să le aibă iadu parcie,
Că d'afieșia îmi bat capu'
Să-i învâț o țără carcie!

Și mă fac de râsu' lumii
La bieserecă nu-m' vin,
Și d-o lună și mai binie
Birtu jămie, așa'i dă plin!

Prota'atunșia, foc și pară
O plecat îndată'n'sat
Ca să facă de ocară
Pă poporu' blăstămat.

La școală i-o adunat;
Multă sfadă iel li'o spus:
De popa n'a-ți ascultat!
Bată-vă tatăl de sus!!!

Auzând așie cuvincie
Tăt poporu' s'o mâhnit,
Iar un bătrân, mai cumincie
S'o sculat și o grăit:

Dom'le prota! Să trăiești!
Dară lucru'i cam șiudat!
Noi d'ale popii povești
Tăt'dăuna'am ascultat!

Dar acum, pria aspră vieste:
De pământ ni'o predicat;
Dzâșie că pământu ieste
În mișcare ne'nșietat.

În predică iel ni'o spus
Că să'ntoarșie tăt pe dos
Atunși noi, de iși de sus,
Ni-o suși cu capu'n jos!?

Va să dzică, lumia piere,
Atunși cu noi șie mai arie?
Noi trăim fără duriere
Cu răchie și mâncarie;

Stăm cu toți pie lângă miese
Uiaga tăt astupând,
Ca pământu să n-o vierse
Când pe dos s'o fi'ntorcând!

Dr. GEORGE GÂRDA
(reconstituit din memorie, de Florin
Contrea)

POSFĂȚĂ
DIN PUBLICISTICA PROFESORULUI AUREL CONTREA

ION OLĂRESCU

Redactor șef al revistei „Suflet nou”
din Comloșu Mare

Aurel Contrea a fost o personalitate de seamă a Banatului cu o îndelungată și complexă activitate didactică, științifică, culturală, literară și publicistică.

Biografia sa a fost deseori prezentată în paginile revistei „**Suflet nou**” și la manifestările culturale din comuna sa natală. În rândurile următoare ne vom referi asupra activității sale publicistice întinse pe parcursul a trei decenii de viață.

Își face debutul cu poezii încă de pe vremea când era elev la Preparandia din Arad. Continuă să publice poezii, cronici și informații culturale și în timpul studiilor la Institutul Superior Pedagogic și Facultatea de Științe a Universității din Budapesta, unde s-a aflat până în vara anului 1918. Printre poeziile publicate în această perioadă menționăm: „**Unui profesor mort**” (1914) și „**Prizonierii (1917)**”.

La Caransebeș, unde a ocupat postul de profesor substituit la Școala Normală alături și de Iuliu Vuia, fostul său învățător de la Comloș, în perioada tulbure din toamna anului 1918 până în vara anului următor, când Banatul a fost ocupat de trupele sârbești, scrie printre altele, înălțătorul imn al redeșteptării naționale, poezia „**Bănatului**”, în care își exprima credința și speranța în viitorul românesc al provinciei.

La Cluj, unde de la 1 februarie 1920 își începe cariera universitară ca asistent la Institutul de Fitotehnie din cadrul nou înființatei „**Academii de Agricultură**”, își continuă activitatea publicistică la revista „**Lumea universitară**”, și la alte ziare din Ardeal. La solicitarea lui Tiberiu Brediceanu, care era conducătorul și fondatorul Operei din Cluj, începe o fructuoasă colaborare prin traducerea, pentru prima dată în limba română, a libretului operii „**Aida**” de Giuseppe Verdi, text care a stat la baza spectacolului inaugural din 25 mai 1920 al nou înființatei instituții românești de artă(1). Traduce și texte pentru lieduri ca „**Tom poetul**”, „**Regele ielelor**”, și începe traducerea libretelor operelor „**Traviata**”, „**Carmen**”, „**Trubadurul**” și a altor lieduri.

Colaborarea cu Opera clujeană se întrerupe în toamna aceluși an, când pleacă la Roma pentru continuarea studiilor cu o bursă a Consiliului Dirigent de la Sibiu. Acolo desfășoară o intensă activitate în cadrul societății studentești „**Dacia Traiana**” ca secretar general al acesteia. Împreună cu un coleg formulează un „**Apel**” pentru înființarea unei catedre universitare de limba română la Roma. Își continuă activitatea publicistică, fiind corespondent permanent al ziarelor „**Înfrățirea**” din Cluj, „**Nădejdea**” din Timișoara și „**Familia**” din Oradea cu știri și informații din Italia. Calitatea sa de ziarist este autenticată de certificatul cu nr. 2380/23 iulie 1923 eliberat de ministrul României la Roma, Lahovary pentru ca să beneficieze de facilitățile acordate jurnaliștilor străini.

O rodnică activitate publicistică desfășoară timp de opt ani de zile la revista săptămânală „**Primăvara**” și în suplimentul cultural al acesteia „**Sămănătorul**”, din Sănnicolaul Mare, condusă de consăteanul său Teodor Bucurescu.

A debutat în primul număr, apărut la 1 mai 1921, cu poezia „**Ouăle încondeiate de Paști**”. În decursul anilor, în revista sânmicloșeană, îi apar apoi un număr de 31 de poezii: „**Din Roma**”, „**Cântec**”, „**De 10 Maiu**”, „**Suveniri**”, „**Pe un album**”(în 1921); „**Către pace**”, „**Șire**”, „**Sorcova**”, „**Suvenir**”, „**La Tivoli**”, „**Toamna**”, „**Floarea**”, „**Înstreinat**” (în 1922), „**Crăciun**”, „**Raza Soarelui**”, „**Credințe**”, „**Seară**”, „**Șire**”, „**Primăverii**”, „**Înviere**”, „**Liniște**”, „**Libertatea**”, „**De sărbători**”, „**Lui George Lazăr**” (în 1923), „**În piazza Savonarola**”, „**Zbucium**”, „**Omagiu**” (în 1925), „**Melancolie**”, „**Așteptare**”, (în 1928), „**Daruri**”, „**Dor de codru**” (în 1929).

În revista din Sânnicolaul Mare sub semnătura sa, au mai apărut următoarele materiale: „**Economie**” cu caracter agricol în 1921, „**Voluntarii comloșeni**”, o corespondență din satul său natal privind prima manifestare culturală organizată de voluntari, la care a participat cu o conferință și un rol jucat într-o piesă de teatru în 1922; „**O scrisoare din Italia**”, „**De anul nou**”, „**Importanța geografiei**”, „**Un manual de școală excelent**” în 1923; „**Românii boicotați în România**” – material cu profil economic în care pledează pentru sprijinirea activității productive interne în detrimentul importurilor; „**Cutremurele de pământ**” articol de popularizare științifică, în 1928; „**Distrugerea parcului San Marco în Comloș**” în 1929 în care face o documentată și caldă pledoarie împotriva defrișării renumitului parc din satul său natal. În „**Primăvara**” și în „**Suplimentul cultural**” al acesteia, lui Aurel Contrea îi apar, atât în timpul studiilor de la Roma cât și după revenirea în țară, în total 41 de colaborări cu poezii, articole pe teme economice, de popularizare și informații, în 445 numere ale revistei apărute între 1 mai 1921 și 8 decembrie 1929.

După susținerea doctoratului la Roma, revine în Banat, la Timișoara, unde, începând cu toamna anului 1924, desfășoară o fructuoasă activitate științifică și didactică de profesor de liceu, și universitară ca lector la catedra de mineralogie la Școala Politehnică și Institutul de Minereuri din Timișoara. Scrierile sale științifice tipărite, în afară de cursurile universitare, cuprind următoarele lucrări: „**Auroteluridele de la Săcărâmb**” (1924), „**Caracterele florei și faunei bănațene**” (1934), „**Istoria descoperirilor geografice**” (1938), „**Belințul, cadrul fizic și etnic al unui sat bănațean**” (1938) „**Sârbova, cadrul biologic al unui sat bănațean**” (1939).

În activitatea sa științifică, de o mare diversitate tematică dedicată Banatului, Aurel Contrea a militat pentru folosirea eficientă a zonelor de deal și de munte, pentru crearea de rezervații și parcuri naționale și locale în vederea ocrotirii vegetației și faunei. A fost unul dintre primii oameni de știință din țara noastră care a militat pentru adoptarea unei legislații în vederea preîntâmpinării distrugerii bogatelor resurse naturale ale Banatului fiind un precursor al ecologiștilor din zilele noastre. (2)

În paralel cu prodigioasa și bogata sa activitate didactică și științifică, are multiple și variate preocupări culturale și publicistice. Încă din primul an de profesorat la „**Loga**”, împreună cu un grup de elevi, editează prima revistă a liceului intitulată „**Viața școlară**” al cărui prim număr apare la 15 noiembrie 1924. Cu ocazia manifestărilor culturale din 23 aprilie 1926 prilejuite de dezvelirea monumentului „**Lupoacei**” dăruit Timișoarei de municipalitatea din Roma, este implicat activ și scrie poezia „**Italiei**” publicată în presă și în volumul omagial dedicat evenimentului.

Este activ ca secretar al cenaclului literar „**Altarul Cărții**” întemeiat în 1932 și care a fost precursorul „**Asociației Scriitorilor români din Banat**” înființată în 1936. Colaborează în continuare la „**Lumea universitară**” din Cluj, la „**Școala bănațeană**”

unde îi apar mai multe materiale printre care „**Copilul vitreg și școala**” în nr. 3-4 din anul 1937 (3). O colaborare activă și de durată are la revista „**Fruncea**” din Timișoara pe toată durata de apariție a acesteia între 1934 – 1948. De conducătorul publicației, Nicolae Ivan l-au legat profunde sentimente de prietenie. Împreună cu acesta și un grup de colaboratori ai revistei timișorene a fost într-o excursie de documentare la Marea Expoziție Universală de la Paris, ceea ce i-a prilejuit cunoașterea celor mai noi descoperiri științifice ale vremii. Sperăm că într-o cercetare viitoare să ne oprim mai pe larg asupra colaborării sale precum și a altor comloșeni la „**Fruncea**”, cunoscut fiind faptul că Nicolae Ivan a fost deseori prezent în localitatea noastră (Comloșul Mare, n.n.), unde avea și legături de rudenie.

Se manifestă deseori și în calitate de critic teatral și muzical, menționând cronicile din anul 1937 cu ocazia premierii operei „**Trandafirii roșii**” de Constantin Bobescu prezentată de Opera Română din Cluj aflată în turneu la Timișoara.

Strâns legat întreaga viață de satul să natal, Aurel Contrea nu putea să lipsească din paginile revistei „**Suflet nou**” atât cu active colaborări cât și cu facilitarea publicării unor importanți scriitori bănățeni. Începând cu nr. 2 al revistei din 15 septembrie 1934 și până în octombrie 1937, au apărut sub semnătura sa 20 de colaborări de poezie, cronici și recenzii literare, materiale pe teme sociale, religioase, economice, de informații. La început i-au apărut patru poezii: „**Comloșenilor în Serbare**” (15 sept. 1934), „**Melancolie**” (15 oct. 1934), „**Toamna**” (15 nov. 1934) și „**Spre seară**” (sept. 1935). În numărul 3-4 din aprilie 1936 sub titlul „**Un mic poet al tinereții: Vichente Boran din Lunga**”, face o prezentare a poetului local care și-a strâns propriile poezii într-un mic volum. În „**Plugar român cetește!**” (febr. 1937) face o caldă pledoarie pentru ca plugarii, în special tineretul sătesc, să se aplece mai mult asupra cărții precum și pentru apariția de cărți „**folositoare atât activității sale cât și sufletului său**”. Viața pilduitoare a unui țăran din Pesac, care, prin muncă neobosită, viață chibzuită, agerime și cutezanță s-a ridicat, dintr-un țăran sărac, la o situație economică înfloritoare, este subiectul materialului „**Când și-un țăran are biografie**” (martie 1937). „**Calvarul suferinței**” (mai 1937) are un subiect religios și este dedicat sărbătoririi Nașterii Domnului. În numărul din sept. 1936 apar dense informații privind activitatea echipei Institutului Social Banat Crișana în comuna Pojejena de Sus. Două materiale privind problemele care frământă viața satelor intitulate „**Când plugaru-i talpa țării**” și „**Cum s-ar ferici țăranii**” au apărut în octombrie 1936 și august 1937.

În revista comloșeană o semnificativă atenție a fost dedicată problemelor literare. Au apărut poezii, proză scurtă, traduceri, epigrame, recenzii, cronici literare. Aurel Contrea, ca un activ membru al cenaclului literar „**Altarul Cărții**”, facilitează apariția scrierilor multor condeieri bănățeni în revista comloșeană. De asemenea, sub semnătura sa au apărut materiale dedicate problemelor literare. În nov. 1936 apare recenzia volumului de poezii a lui Volbură Poiană Năsturaș. În „**Curente noi în poezia din Banat**” (mai 1935) face o succintă dare de seamă asupra liricii bănățene și prezintă volumele de poezie ale lui Aron Cotruș, Ada Crin, Gr. Popiți și epigramele lui M.Ar. Dan. În 15 nov. 1935 a apărut materialul: „**Disarmonii energetice în lirica bănățeană**” și prezentarea cărților de versuri ale lui C. Miu-Lerca și Grigore Popiți. În același număr, la rubrica „**Bibliografie**” este prezentată pe larg, cartea sa „**Istoria descoperirilor geografice**”. „**Cronica literară**” semnată de el din ian. 1936 este

dedicată volumului de sonete „**Simfonia rustică**” a lui Grigore Bugarin și romanului „**Dezmoșteniții**” de Gh. Atanasiu. Rubrica „**Cărți recente apărute în Banat**” din iulie 1936 este dedicată cărților „**Adakaleh**” de M.Ar.Dan, „**Primăvara**” poezii de Petru E. Oance și „**Pilotajului planoarelor**” de Gh. Lipovan. Totodată face cunoscută personalitatea inginerului Gh. Lipovan, a cărui mamă era comloșeană, unul din cei opt copii ai dirijorului Atanasie Lipovan care, fără mijloace materiale, a terminat ingineria la Paris și are deosebite preocupări publicistice în domeniul aviației. În materialul „**Din lirica Severinului**” se oprește asupra operei poezilor Lucian Costin, profesor în Caransebeș și George Bălțean, **model de dascăl** în Topleț. În rubrica „**Bibliografie**” din oct. 1937 sunt prezentate cititorilor volumele de versuri „**Drumuri cu lună**” de Romulus Fabian și „**Între noapte și lumină**” de Ada Crin.

În anul 2003, sub îngrijirea iubitorilor săi fii, Aurel Contrea jr. și Florin Contrea a apărut la Editura „**Marineasa**” cu sprijinul financiar al „**S.A. Comloșana**”, volumul postum intitulat „**Bănatului**”, în care au fost incluse reprezentative poezii ale lui Aurel Contrea, cu o prezentare de Ioan Viorel Boldureanu și o succintă „Notă biografică”.

Bibliografie:

1. Ion Iancu, „**Aurel Contrea – animator al vieții culturale din Banat și Transilvania**” comunicare la Simpozionul comemorativ „**Profesor Aurel Contrea – 100 de ani de la naștere**”, 16 octombrie 1995.
2. Gheorghe Luchescu: „**Aurel Contrea (1895-1968) – un naturalist bănățean uitat**” în „**Renașterea bănățeană**”, 11 noiembrie 1997.
3. Remus Jurca-Unip: „**Cronologia meleagurilor comloșene**” în „**Suflet nou**” nr. 7 (54) iulie 1997.
4. **XXX**: Colecția revistelor „**Primăvara**” din Sânnicolaul Mare și „**Suflet nou**” din Comloșu Mare.

Din revista „**Suflet nou**” nr. 8 an 2005
din Comloșu Mare

CUPRINS

Aurel Contrea – cronicar al timpului său.....	p. 2
Date biografice	p. 5
La moartea lui G. Coșbuc	p. 8
Teatrul românesc din Comloș	p. 10
Scrisoare de la George Contrea	p. 10
Un Crăciun în Siberia de George Contrea	p. 12
Gânduri alese	p. 15
Voluntarii comloșeni	p. 18
Ioachim Miloia despre Aurel Contrea	p. 23
Correspondență	p. 24
Pro memoria – Petre Ilieșiu	p. 26
Un Crăciun al lui Nicolaus Lenau	p. 27
Pro memoria – Mihai Dămian	p. 28
Pro memoria – Teodor Selejean	p. 29
Scrisoare din Jimbolia	p. 31
Teatru de marionete italian	p. 34
De Sfintele Paști la Roma	p. 36
Despre parcul San Marco din Comloș	p. 38
Un veterinar și o vrăjitoare	p. 40
Minunea unei vrăjitoare	p. 41
Moaștele lui Nicolae Bălcescu	p. 42
Note de drum prin Italia	p. 43
Jertfa emigranților	p. 41
Despre cultura britanică	p. 45
Proces verbal la Altarul Cărții	p. 46
Al doilea proces verbal la Altarul Cărții	p. 47
Al treilea proces verbal la Altarul Cărții	p. 48
Prof. Dr. Roșiu-Roșioru – ca poet și prozator	p. 49
Societatea Scriitorilor Români din Banat	p. 53
O cenușereasă a literaturii, Petru E. Oance	p. 55
Ceva despre scriitorii români din Banat	p. 56
Eroilor Patriei	p. 58

Anexe

Bănătului	p. 59
La pacea ce-o să vie	p. 59
Imnul școlar	p. 60
La Roma	p. 61
Că tăt Bănatu-i fruncea, de George Gârda	p. 62
Tăt paore-i mai binie, de George Gârda	p. 63
L’o luminat, de George Gârda	p. 64
Postfață: din publicistica lui Aurel Contrea, de Ion Olărescu	p. 65